

Uppdelning av föräldraledighet – nöjda och missnöjda föräldrar

---

Division of parental leave – satisfied and dissatisfied parents

Jonna Josefsson

Om serien

I serien *Working Papers in Social Insurance* publicerar Försäkringskassan material av varierande karaktär; till exempel tekniska analyser, översikter och kunskapssammansättningar, konferenspapper, artiklar publicerade i externa tidskrifter, artiklar på engelska samt C- och D-uppsatser som bygger på data från Försäkringskassan. Syftet är att möjliggöra spridande av kunskap och information som inte har en naturlig plats i Försäkringskassans andra publikationsserier.

Författarna ansvarar själva för publikationer i denna serie. I de fall publikationerna innehåller uttalanden representerar dessa inte nödvändigtvis Försäkringskassans ledning. Publikationerna har ingen självständig ställning som går utöver innehållet i gällande lagar och förordningar.

Serien publiceras elektroniskt.

Utgivare

Utvärderingsavdelningen
Försäkringskassan, huvudkontoret
103 51 Stockholm

Telefon: 08-786 90 00

huvudkontoret@forsakringskassan.se
www.forsakringskassan.se

Redaktör

Agneta Kruse

Kontakt

Jonna Josefsson*
jonna_josefsson@hotmail.com

Copyright

Författaren

About the series

The purpose of the series *Working Papers in Social Insurance* is to publish papers and studies of general interest that for different reasons do not fit in with the Swedish Social Insurance Agency's other publication series.

The opinions and conclusions presented in the papers are solely those of the authors and do not necessarily represent the views of the Swedish Social Insurance Agency.

The series is published electronically.

Published by

Department of Research, Analysis and Statistics
Swedish Social Insurance Agency
Head Office
SE-103 51 Stockholm, Sweden

Phone: +46 8 786 90 00

huvudkontoret@forsakringskassan.se
www.forsakringskassan.se

Editor

Agneta Kruse

Contact

Jonna Josefsson*
jonna_josefsson@hotmail.com

Copyright

The author

* Examensarbete inom studieprogrammet med inriktning mot utredningssociologi under handledning av Ann-Zofie Duvander. Datamaterialet "Tid och pengar" insamlat av Riksförsäkringsverket 2003 har använts i analysen.

Innehåll

Summary	4
Sammanfattning	5
1 Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställning.....	6
2 Teori och tidigare studier	7
2.1 Vad är föräldraledighet och hur kan man studera nöjdheten med uppdelningen av den?.....	7
2.2 Teori.....	8
2.2.1 Teori om relativa resurser.....	9
2.2.2 Distributiv rättviseteori.....	10
2.3 Tidigare studier.....	11
2.3.1 Relativa resurser.....	11
2.3.2 Utfall, jämförelsepunkter och rättfärdiganden.....	13
2.3.3 Kön.....	14
2.4 Slutledning och hypoteser.....	14
3 Metod och data	16
3.1 Data.....	16
3.2 Variabler.....	16
3.2.1 Beroende variabel.....	17
3.2.2 Oberoende variabler.....	17
3.2.3 Kontrollvariabler.....	20
3.2.4 Variablernas frekvensfördelning.....	21
3.3 Statistiska mått och metoder.....	23
3.4 Validitet och reliabilitet.....	24
4 Resultat	26
4.1 Bivariata analyser.....	26
4.1.1 Kontrollvariabler relaterat till nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet.....	26
4.1.2 Oberoende variabler relaterat till nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet.....	26
4.2 Multivariata analyser.....	29
4.2.1 Resultat för män.....	30
4.2.2 Resultat för kvinnor.....	32
5 Slutsatser och diskussion	34
Referenser	38

Summary

Many earlier studies have focused on the division of parental leave between mothers and fathers. However, the answer to the question why some parents are satisfied and some dissatisfied with the division of parental leave has not been addressed to the same extent. Current family policy aims to increase gender equality and a main indicator of this is a more equal division of parental leave. The purpose of this study is to study parents' subjective experience of the division of parental leave with a quantitative approach. The framework for the study is found in power resource theory and distributive justice theory. The analysed data "Time and money" is the result of a telephone survey carried out by the National Social Insurance Board in 2003.

The power resource theory supposes that the partner with the most educational or economic resources has a better position in negotiating within the household. In this study the parent with the most resources is hypothesized to be the parent who is most satisfied with the division of the parental leave. The power resource approach assumes that partners with an unequal distribution of resources have fewer household conflicts than partners with an equal distribution of resources. Partners with unequal distribution of resources therefore are hypothesized to be more satisfied with the division.

Distributive justice theory concerns the experienced justice with the division of household labour. Three factors explain the experienced justice; the outcome of the division, what the reference point for comparison is and justifications for the division of parental leave. In this essay experienced justice is assumed to correlate with experienced satisfaction with the division of parental leave. The correlations between outcome, reference point of comparison and justifications on one hand and satisfaction with the division of parental leave on the other hand are tested.

The hypotheses drawn from above theories only turn out to be partly proved in this study. Relative resources do not seem to be able to explain much of the satisfaction with the division of parental leave. The distributive justice theory hypotheses show some interesting correlations with satisfaction though it only seems to explain a small part of it. Fathers are less satisfied than mothers with the unequal division of parental leave where the mother takes a greater part of the parental leave. Fathers are more satisfied if they take a longer leave themselves than if they take a short leave or don't take any leave at all. Mothers on the other hand, are more satisfied if they take a shorter rather than longer leave. Dissatisfied parents are those who claim that the primary reason for the division of parental leave was economy or the fathers work. Dissatisfaction is therefore interpreted to be partly explained by experienced obstacles to a more equal division of parental leave.

Sammanfattning

Mycket forskning har varit inriktad på uppdelningen av föräldraledighet mellan mammor och pappor. Varför vissa föräldrar är nöjda och andra missnöjda med uppdelningen har däremot inte tidigare studerats. En aktiv politik i Sverige idag syftar till att öka jämställdheten mellan könen och ett uttalat mål med föräldraledigheten är att den ska delas upp mer jämlikt mellan mamman och pappan. Syftet med denna uppsats är att utifrån en kvantitativ ansats studera just föräldrarnas subjektiva upplevelse av uppdelningen av föräldraledigheten sinsemellan. Detta görs utifrån maktresursteorin och distributiv rättviseteori. Det använda datamaterialet "Tid och pengar" är en telefonintervjuundersökning gjord av Riksförsäkringsverket år 2003.

Maktresursteorin utgår ifrån att den partner som har mer resurser i form av exempelvis utbildning eller ekonomi än den andra har större förhandlingsmakt i hemmet. Här antas den förälder med mest resurser och mest förhandlingsmakt också vara mest nöjd med uppdelningen av föräldraledigheten. Maktresursansatsen utgår ifrån att de partner som har olika mycket resurser har färre hushållskonflikter än de som har lika mycket resurser. De föräldrarna med olika resurser antas härmed vara mer nöjda med uppdelningen. Distributiv rättviseteori handlar om upplevd rättvisa med uppdelningen av hushållsarbetet. Vilka utfall uppdelningen ger, vad individen jämför sin arbetsandel med samt vilka rättfärdiganden som anses som legitima ursäkter att ta en mindre arbetsandel är de tre faktorer som förklarar den upplevda rättvisan. Här kopplas upplevd rättvisa ihop med upplevd nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet. Sambanden mellan utfall, jämförelsepunkter samt rättfärdiganden och nöjdhet med uppdelningen testas. Teorierna visar sig endast förklara en liten del av mammors och pappors nöjdhet med uppdelningen av föräldraledigheten. Relativa resurser tycks inte kunna appliceras på nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet medan hypoteserna utifrån distributiv rättviseteori visar vissa intressanta samband med nöjdhet även om teorin kanske inte kan förklara dem helt. Pappor är mer missnöjda än mammor med den ojämlika uppdelningen där mamman tar ut den allra största delen av föräldraledigheten. Pappor är mer nöjda om de är hemma länge än om de är hemma en kort tid eller inte alls. Mammor är däremot mer nöjda om de är hemma kortare tid än om de tar ut den största andelen. Missnöjda föräldrar är bland annat de som anger att det som främst styrde uppdelningen var ekonomin eller pappans arbete. Missnöjdheten diskuteras därför kunna förklaras med upplevda hinder för att kunna dela upp ledigheten mer jämlikt.

1 Inledning

Ett uttalat mål med föräldrapenningen är idag "hälften var" (RFV, 2004). Syftet är bland annat att öka jämställdheten mellan könen. Mamman och pappan ska enligt målet i så stor utsträckning som möjligt dela lika på föräldraledigheten men det är till största delen upp till dem själva att välja hur uppdelningen ska se ut. Föräldrapenningen i Sverige tas idag till största delen ut av mammorna. År 2004 tog de ut 81 procent av den totala föräldrapenningen medan papporna tog ut 19 procent (SOU, 2005). Många studier har gjorts för att undersöka orsaker till att papporna inte tar ut mer föräldraledighet och man har funnit flera olika förklaringar och samband. Frågan är mycket komplex och i denna kvantitativa studie studeras en aspekt av detta – föräldrarnas egna upplevelser av den uppdelning de gjort.

Studien görs i en tid i Sverige då bland annat individuell föräldraförsäkring diskuteras och skapar debatt. En av regeringen utsedd utredning presenterade under hösten 2005 rapporten "Reformerad föräldraförsäkring. Betänkande av föräldraförsäkringsutredningen" (SOU, 2005:73) i syfte att lämna förslag till förändringar för att verka för "barnets bästa och bidra till en ökad jämställdhet mellan könen" (ibid;13). Utredningen kommer med förslaget att fem månader istället för de nuvarande två ska reserveras för vardera föräldern (ibid;15). Det finns alltså en aktiv politik med bland annat en tillsatt utredning och uttalade politiska mål som pekar mot ett politiskt ideal, där mammorna ska dela med sig mer och papporna ta större del av föräldraledigheten. Det är i ljuset av detta intressant att närmare studera vilka föräldrar som är nöjda med den uppdelning de själva valt att göra.

Föräldrarnas nöjdhet med uppdelningen studeras inom den teoretiska ramen för uppdelning av hushållsarbete. Föräldraledighet kan ses som en unik typ av hushållsarbete som kan definieras som ett *betalt hushållsarbete i form av barn tillsyn*. Maktresursteori (Blood och Wolfe, 1960) har använts för att förklara uppdelningen av hushållsarbetet mellan partner i ett hushåll, där kvinnan ofta utför den största delen av arbetet. Den partner med mest maktresurser antas ta den minsta delen av detta arbete. Maktresurserna kan bestå av relativa inkomster, utbildning samt social status. Teorin har även använts för att förklara varför kvinnor tar den största delen av ansvaret för barnen och den längsta föräldraledigheten. Här har dock påpekats att omsorg om barnen inte kan jämföras med hushållsarbete men teorin har ändå visats ha en viss förklaringskraft varför den kommer att användas även i denna studie.

En annan teori som kommer användas för att försöka förstå föräldrarnas nöjdhet och missnöjdhet med uppdelningen är distributiv rättviseteori (Major, 1987; Thompson, 1991; Mikula, 1998). Teorin avser förklara kvinnans upplevda rättvisa med uppdelningen av hushållsarbetet trots att hennes andel av arbetet är betydligt större än mannens. Om kvinnan upplever en ojämn fördelning som rättvis eller inte anses bero på utfallet av uppdelningen, vem eller vilka hon jämför sin insats med samt om mannens rättfärdiganden för att inte utföra en lika stor del anses legitima eller ej.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att utifrån en kvantitativ ansats använda maktresursteori och distributiv rättviseteori, för att studera föräldrars subjektiva upplevelse av deras uppdelning av föräldraledigheten sinsemellan. Frågeställningen är vad som påverkar föräldrars nöjdhet eller missnöjdhet med uppdelningen av föräldraledig-

heten. Utifrån de nämnda teorierna härleds en rad hypoteser som presenteras i slutet av kapitlet om teori och tidigare studier.

I följande teoriavsnitt presenteras först de använda teorierna mer ingående. Tidigare studier som antingen ger stöd eller motbevisar teorierna presenteras. Teorierna leder fram till en rad hypoteser som presenteras i en sammanställning i slutet av kapitlet. Datamaterial, operationalisering av variabler och analysmetoder presenteras i metodavsnittet. I resultatkapitlet presenteras resultaten av de statistiska analyserna med kortare kommentarer till tabeller och siffror. En djupare diskussion följer sedan i diskussionskapitlet där de uppställda hypoteserna antas eller förkastas. I avsnittet diskuteras även uppsatsens syfte och frågeställningar med koppling till teori och metod.

2 Teori och tidigare studier

Frågan om vad som påverkar föräldrars nöjdhet och missnöjdhet med uppdelningen av föräldraledigheten är outforskad. Detsamma gäller frågan om vad föräldraledighet är för typ av sysselsättning. Hur kan då frågan om föräldrars nöjdhet med uppdelningen av föräldraledigheten studeras? Både nöjdhet och föräldraledighet är komplexa begrepp och för att kunna studera dessa utgår föreliggande uppsats från en kombination av teorier inom området hushållsarbete. Nedan presenteras först hur nöjdhet och föräldraledighet kan tänkas studeras utifrån nöjdhet med uppdelningen av hushållsarbete. Vidare beskrivs relevanta teorier kring hushållsarbete och upplevd rättvisa med uppdelningen, följt av resultat från tidigare studier. Avsnittet avslutas med en slutledning och en sammanställning av de hypoteser som ska prövas.

2.1 Vad är föräldraledighet och hur kan man studera nöjdheten med uppdelningen av den?

I Sverige är föräldraledighet en lagstadgad rättighet till ledighet med ersättning från försäkringskassan, för mammor och pappor i syfte att ta hand om det egna barnet efter födseln. Men hur kan man se på fenomenet teoretiskt? Denna uppsats utgår ifrån fyra faktorer som anses teoretiskt definiera vad föräldraledighet är. För det första är det en syssla som till skillnad från vad vi kallar fritid istället är en typ av *arbete*. För det andra är det ett arbete som är skilt från förvärvsarbete och således kan kallas för en typ av *hushållsarbete*.¹ Föräldraledighet är dock inte synonymt med hushållsarbete. Den tredje och fjärde faktorn som antas vara avgörande för den teoretiska definitionen av föräldraledighet, handlar om vad som skiljer det från hushållsarbete i allmänhet. För det tredje är föräldraledighet ett hushållsarbete som främst består av *barntillsyn*, främst av yngre barn och spädbarn. Att det är en kvalitativ skillnad mellan olika hushållsarbetsysslor såsom att exempelvis städa och tvätta och att ta hand om barnen har påpekats i tidigare studier (Flood och Gråsjö, 1997; Barnett och Baruch, 1987;30). Sundström och Duvander (2000;6) beskriver att barntillsyn skiljer sig kvalitativt från hushållsarbete både i hur givande det är, vilka risker det innebär att negligera det och gällande vilka utfall de olika typerna av arbeten producerar – barntillsyn ger effekt på barnens utveckling medan annat hushållsarbete snarare är underhåll av

¹ Tredelningen mellan hushållsarbete, förvärvsarbete och fritid är något som beskrivs av Gronau (1977;1100) i en studie av hushållsarbetets uppdelning mellan partners.

sådant som dagligen konsumeras och används i familjen. Umgänge med barn och föräldraledighet anses av många som något eftersträvansvärt och något man gärna ägnar sig åt. Ändå tycks det inte som att föräldraledighet är något som båda föräldrar tar strid om att få ta mest av. Gähler och Rudolphi (2004;144–145) finner att nyblivna mammors psykiska hälsa är bättre än andra kvinnors men bara om man kontrollerar för det faktum att de förvärvsarbetar mindre (då de ofta är föräldralediga första tiden) vilket i sig försämrar den psykiska hälsan. Så även om föräldraledighet inte på samma sätt som hushållsarbete kan förmodas vilja undvikas utan istället är något önskvärt, kan man inte utgå ifrån att en förälder (troligast mamman) vill ha hela ledigheten för egen del på bekostnad av sitt förvärvsarbete. Trots skillnader mellan hushållsarbete och barntillsyn anses det senare falla inom ramen för hushållsarbete, och teorier om hushållsarbetets fördelning har även tidigare använts för att försöka förklara uppdelning av föräldraledighet (Sundström och Duvander, 2000). Det finns även forskare som har operationaliserat hushållsarbete med bland annat barntillsyn. Ross (1987;824) använder barntillsyn i hemmet som en av fem hushållssysslor för att operationalisera hushållsarbete. En likhet mellan sysslorna beskrivs av författaren vara att varken att ta hand om barnen eller att utföra hushållsarbete värderas eller belönas speciellt högt (ibid;817). Inte heller Gronau (1977) gör någon distinkt skillnad mellan barntillsyn och annat hushållsarbete i sin studie av hushållsarbetets uppdelning. För det fjärde och sista skiljer sig föräldraledighet från både annan form av barntillsyn och hushållsarbete i och med det faktum att det är ett *betalt* hushållsarbete. Ur ett ekonomiskt perspektiv kan man tänka sig att betald föräldraledighet är mer önskvärt att praktisera än annat hushållsarbete som är oavlönat. Samtidigt är alternativet till att vara föräldraledig att förvärvsarbete. Det innebär inkomstbortfall för den som är föräldraledig. Alternativet till att utföra annat hushållsarbete är däremot fritid, vilket på ett mer självklart sätt är ett önskvärt alternativ. Här är det svårt att veta något om vilka preferenser föräldrarna kan tänkas ha. Föräldraledighet innebär dessutom förmodligen olika saker för mammor än vad det gör för pappor. Mamman är exempelvis förmodligen den som är hemma den allra första tiden för att amma barnet. Både uppdelningen av hushållsarbete och föräldraledighet är fortfarande starkt genusbaserade. Föräldraledighet är alltså en speciell form av sysselsättning som här teoretiskt definieras som ett *betalt hushållsarbete i form av barntillsyn*. Denna uppsats teoretiska utgångspunkt är att hushållsarbete är det övergripande teoretiska området inom vilket föräldraledighet existerar.

2.2 Teori

Då nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet är relativt outforskad, hur kan det då studeras? Även om föräldraledighet är en speciell form av hushållsarbete, kan man studera nöjdhet med uppdelningen av den, i ljuset av tidigare forskning kring hushållsarbete och nöjdhet med uppdelningen av densamma. En rad teorier finns kring hushållsarbetets uppdelning mellan sammanboende män och kvinnor. Svårare är det att hitta förklaringar till nöjdhet eller missnöjdhet med uppdelningen. Teorin i detta avsnitt begränsas därför till förklaringar som antas kunna kopplas till nöjdheten med uppdelning av föräldraledighet. Det finns således många luckor att fylla, gällande vilka faktorer som kan tänkas ha ett samband med nöjdhet med uppdelning av hushållsarbete i allmänhet och föräldraledighet i synnerhet. Genomgången inleds med en teori som förklarar beslutsfattandet inom familjen och uppdelningen av hushållsarbetet: maktresursteorin (Blood och Wolfe, 1960). Korpis (1987) maktresursansats kopplar ihop maktresurser med konflikter. I uppsatsen tänks relativa resurser ha ett samband även med nöjdhet, antingen i form av förhandlingsmakt eller av frånvaro av konflikter. Upplevelsen av att hemarbetets uppdelning är rättvis kan tolkas som att individen är nöjd med uppdelningen. Distributiv rättviseteori (Major, 1987; Thompson, 1991) är en central teori för att förklara upplevd rättvisa.

2.2.1 Teori om relativa resurser

Maktresursteorin – eller teorin om förhandlingar med relativa resurser – förklarar beslutsmakten inom familjen med vilka relativa resurser makarna har (Blood och Wolfe, 1960). Familjen ses inte som en enhet baserad på konsensus, utan teorin utgår istället ifrån ett maktperspektiv där parterna i en relation anses ha konkurrerande intressen. Den partner som har mest resurser kommer också att ha mest makt att ta beslut. Resurser handlar i detta fall om allt en partner har med sig i relationen som kan gagna den andra partners behov (ibid;12). Det är således något som är åtråvärt för den andra partnern. Relativ utbildningsnivå liksom mängden förvärsarbete påverkar beslutsmakten i äktenskapet positivt (ibid;37, 40). Arbetsuppdelningen i hemmet beskrivs som högst specialiserad medan uppdelning av beslutsfattandet är mindre stereotyp och mer jämnt uppdelat mellan parterna (ibid;53). Dessa två faktorer är dock kontinuerligt relaterade till varandra. Familjer som delar mer än hälften av besluten tenderar att i hög grad även utföra lika mycket hushållsarbete, samtidigt som par med få gemensamma beslut i låg grad delar upp hushållsarbetet i hemmet mellan sig (ibid;54). Utifrån Blood och Wolfes maktresursteori kan man anta att den partner med mest resurser också har störst beslutsmakt. Man borde då även kunna anta att den person som får sin vilja igenom också är den som är nöjd med beslutet efteråt. Antingen kan individen med mest maktresurser lyckas slippa ofördelaktiga åtaganden eller så kan individen tänkas förhandla till sig önskade sysslor. Om den ena föräldern har mer resurser i form av utbildning eller inkomst än den andra, antas den föräldern ha större sannolikhet att vara nöjd med uppdelningen av föräldraledigheten, än om denne har mindre resurser. Man kan även tänka sig att maktresurser verkar indirekt, genom att den partner som förhandlar sig till att utföra en önskvärd andel sysslor också är den som är mest nöjd med uppdelningen. Vilka preferenser föräldrarna har är dock som sagt svårt att förutse. Bland annat då föräldraledighet å ena sidan är betalt till skillnad från hushållsarbete. Å andra sidan innebär det ett inkomstbortfall i jämförelse med förvärsarbete. Resonemang bygger på antagandet att föräldraledighet i likhet med hushållsarbete inte är en önskad syssla bland annat på grund av inkomstbortfall i jämförelse med förvärsarbete. Det leder fram till antagandet att ju större pappans andel av föräldraledigheten är, desto större sannolikhet för mamman att vara nöjd med uppdelningen men desto mindre sannolikhet för pappan. Ju mindre andel föräldern själv tar ut, desto mer sannolikt är det att man är nöjd med uppdelningen.

Maktresursansatsen kopplar maktresurser till konflikter (Korpi, 1987). Teorin förklarar sambandet mellan parters relativa maktresurser och konflikter mellan parterna. Här definieras maktresurser som egenskaper hos en individ som kan användas till att belöna eller bestraffa andra (ibid;92). Konflikter har störst sannolikhet att uppstå när parterna har jämlika maktresurser (ibid;98). I en sådan situation förmodas båda kunna föreställa sig att gå vinnande ur konflikten. Om den ena eller andra parten har mer maktresurser är det inte lika troligt att en konflikt uppstår då individen med mindre maktresurser förmodligen inte tror sig kunna få sin vilja igenom. Frånvaron av konflikter är inte synonymt med att vara nöjd men tanken är ändå att det finns ett samband mellan förekomst och frånvaro av konflikter och missnöjdhet respektive nöjdhet. I den mån missnöjdhet uttrycks i konflikter kan de som är partner med lika mycket maktresurser även förmodas vara missnöjda med uppdelningen av sin föräldraledighet. Har de olika mycket maktresurser, oavsett part, antas de ha färre konflikter och båda förmodas vara nöjda. Detta motsäger alltså antagandet ovan om att individen med mer resurser antas vara nöjd i högre utsträckning än individen med mindre resurser. Utifrån denna teori antas istället att då det är stor skillnad mellan föräldrarnas resurser i form av utbildning eller ekonomi, har både mamman och pappan större sannolikhet att vara nöjda med uppdelningen av föräldraledigheten, i jämförelse med om de har lika mycket resurser.

Inga tidigare studier eller teorier är funna som förklarar sambandet mellan relativa resurser och just *nöjdhet* med uppdelningen av hushållsarbete eller föräldraledighet. Relativa resurser har dock med begränsade resultat använts för att förklara *upplevd rättvisa* med uppdelning av hushållsarbete.² En teori som med större framgång förklarar detta är distributiv rättviseteori som beskrivs nedan. Teorin antas även kunna appliceras på *nöjdhet* med uppdelningen då den som upplever uppdelningen som rättvis troligen också är nöjd med uppdelningen.³ Rättvisa och *nöjdhet* kan dock inte ses som helt synonyma då det ytterst handlar om olika upplevelser (Mikula, 1998;228).

2.2.2 Distributiv rättviseteori

Distributiv rättviseteori förklarar som sagt upplevd rättvisa med uppdelningen av hushållsarbete, eller snarare kvinnans upplevda rättvisa trots en ojämn uppdelning (Major, 1987; Thompson, 1991; Mikula, 1998). Här antas upplevelsen av rättvisa med uppdelningen av hushållsarbetet bero på tre olika faktorer: utfall, jämförelsepunkter och rättfärdiganden. För det första handlar det alltså om utfallet av uppdelningen. Thompson (1991;183) beskriver att denna faktor ofta operationaliserats med andelen hushållsarbete som utförs av mannen – ju större andel han utför desto mer rättvist upplever kvinnan uppdelningen – men beskriver samtidigt att sambandet är mycket mer komplext än så. Mer än rent kvantitativa utfall spelar exempelvis mannens uppskattning av kvinnans utförda sysslor en stor roll liksom den symboliska betydelsen av att mannen visar en vilja att hjälpa till. I denna uppsats studeras den kvalitativa aspekten gällande utfall. En kvalitativ aspekt för mamman är enligt teorin den symboliska betydelsen av att pappan visar delaktighet även om han inte i praktiken gör lika mycket som mamman. Om mamman angivit att främsta anledningen till uppdelning av föräldraledigheten var att pappan ville ta ut mer föräldraledighet än mamman eller att de ville dela lika, kan det ses som en symbolisk betydelse för mammans upplevelse av rättvisa. Dessa mammor förmodas därmed ha en större sannolikhet att vara nöjda med uppdelningen. Även pappan antas vara mer nöjd om han angett att han ville mer eller att de ville lika, utifrån tanken att det för hans del upplevs som positivt utfall att han får vara deltagande. För det andra beskrivs att vilka jämförelsepunkter individen har påverkar den upplevda rättvisan. Om kvinnan t ex gör inomgenusjämförelser – alltså jämför sin andel i hushållsarbetet med andra kvinnors istället för med sin mans – antas hon uppleva en större rättvisa med en mer ojämlig uppdelning, än om hon jämför sin andel med sin mans (Thompson, 1991;187; Mikula, 1998;220; Major, 1987). Den bakomliggande tanken är att kvinnor och män har olika upplevelse av vad de är berättigade till. I fallet att vissa kvinnor anser att uppdelningen av hushållsarbetet är rättvis trots att de utför två tredjedelar, beror det alltså på att de inte upplever att de är berättigade till mer "hjälp" från sin man, utan främst ser det som sitt eget ansvar. Vilka jämförelsepunkter mammorna eller papporna har haft mäts inte direkt i studien men huruvida inomgenusjämförelser är relevanta för *nöjdhet* med uppdelningen kan ändå studeras. Om inomgenusjämförelser är relevanta för att förklara den höga graden av *nöjdhet* hos föräldrarna, borde det finnas samband mellan föräldrarnas avvikelser från medelvärdet för föräldraledighetslängd för respektive kön och *nöjdhet*. Antagandet är att de föräldrar som har mycket kortare föräldraledighet än de flesta andra med samma kön har större sannolikhet att vara nöjda än de som inte avviker i hög grad från medelvärdet. På samma sätt antas de som har mycket längre föräldraledighet än andra av samma kön vara mindre nöjda.

² Här har relativa ekonomiska resurser prövats men inte visat på några starka samband med upplevd rättvisa (DeMaris och Longmore, 1996; Lennon och Rosenfield, 1994).

³ Detta har även visats stämma. I en studie fanns starka samband mellan upplevd rättvisa och *nöjdhet* med uppdelning av hushållsarbete (Mikula m fl, 1997;281).

För det tredje handlar upplevelsen av rättvisa om vilka rättfärdiganden som ges för att den ena partnern får ta en större del och den andra en mindre del av hushållsarbetet. Antingen uppfattas de rättfärdiganden partnern har för att inte utföra så stor del som legitima eller så uppfattas de som orättvisa orsaker till uppdelningen (Major, 1987; Thompson, 1991). Det antas vara skillnad mellan vad som är legitimt rättfärdigande för kvinnor respektive män. Rättfärdiganden till uppdelningen som antingen upplevs legitima och rättvisa eller illegitima och orättvisa studeras i denna uppsats. Antagandet är att rättfärdiganden eller orsaker individen inte kan styra över, till skillnad från orsaker som individen kan styra över, upplevs som orättvisa orsaker till uppdelningen av föräldraledigheten. Om mamman eller pappan angivit ekonomin som det som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten antas de därför ha mindre sannolikhet att vara nöjda med uppdelningen. Om pappan angivit att främsta orsaken var att mamman ville mer (orättvis orsak) eller mammans arbete (illegitim orsak), antas också detta leda till minskad nöjdhet för honom. Mammor som angivit att det som främst styrde uppdelningen var pappans arbete antas dock ha större sannolikhet att vara nöjda, då denna anledning ses som legitim ursäkt för män att inte ta ut mer föräldraledighet. Teorin har visat sig ha ett stort förklaringsvärde (Mikula, 1998) och kanske kan vissa aspekter av den ge en ökad förståelse även gällande vilka som är nöjda med uppdelning av föräldraledigheten och inte. Thompson beskriver främst kvinnans och inte mannens upplevda rättvisa med uppdelningen. Det är framförallt kvinnans nöjdhet trots en ojämn fördelning till hennes nackdel som teorin försöker förklara. I föreliggande studie appliceras teorin på nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet hos både kvinnor och män. Teorin används här snarare som bas för möjliga hypoteser än testas i sig själv.

2.3 Tidigare studier

Nedan presenteras resultat från tidigare studier utifrån de teorier som beskrevs ovan. Först görs en genomgång av hur relativa resurser kopplats till uppdelning av hushållsarbete, barntillsyn, föräldraledighet samt konflikter kring hushållsarbetet. Vidare följer en genomgång av de tre aspekterna av distributiv rättviseteori – utfall, jämförelsepunkter och rättfärdiganden – som förklarar upplevd rättvisa med uppdelningen av hushållsarbete. Till sist visas hur kön relaterats till upplevd rättvisa och nöjdhet med uppdelning av hushållsarbete.

2.3.1 Relativa resurser

Maktresursteorin har använts i stor utsträckning när man försökt förklara uppdelningen av hushållsarbete mellan makar och sambor. Ett underförstått antagande har varit att hushållsarbete är något båda vill slippa utföra varför de använt sina maktresurser för att få denna vilja igenom. Flera olika typer av relativa resurser har visat sig ha samband med andel hushållsarbete på så sätt att den partner med större andel resurser utför en mindre andel av hushållsarbetet. Inkomst har i flera svenska studier visat på ett sådant samband (Roman, 1999;42; Evertsson och Neramo, 2004;1278) liksom utbildningsnivå i både internationella och svenska studier (Davis och Greenstein, 2004;1266; Neramo och Evertsson, 2004;214). Dessa resultat kan ses som stöd för teorin om att relativa resurser i form av antingen utbildningsnivå eller inkomst ger individen en starkare förhandlingsposition i uppdelningen av hushållsarbetet. Teorier om maktresurser har även använts för att studera sambandet mellan relativa resurser och barntillsyn samt föräldraledighetslängd. Sundström och Duvander (2000) finner i sin svenska studie dock inget starkt samband mellan relativa ekonomiska resurser och uppdelningen av föräldraledighet. Sambandet mellan makarnas relativa inkomster och faderns andel föräldraledighet visar sig endast vara svagt (ibid;18). Samtidigt har kvinnans men framförallt mannens lön enskilt ett starkt positivt samband med

mannens andel föräldraledighet. Sundström och Duvander (ibid;18) förklarar detta bland annat med att de fäder som tjänar mer, i längden också har råd att vara hemma även om det kostar mer kortsiktigt. RFV (2000;41–42) visar i en studie att relativ inkomst har ett samband med uppdelning av föräldraledigheten. Ju mer lika inkomst föräldrarna har desto mindre andel av föräldraledigheten tas ut av pappan och ju mer olika inkomst desto mindre del tar han. Studien visar också på samband med faktiskt utbildningsnivå där föräldrar med hög utbildningsnivå delar på föräldraledigheten mer lika och föräldrar där den ena har låg utbildningsnivå delar mindre lika. I studien kontrolleras dock inte för effekten av övriga oberoende variabler vilket gör att de beskrivna sambanden inte är renodlade samband utan kan vara effekter av även andra aspekter. Makarnas relativa lön visas dock i en annan svensk studie ha ett annat samband med barntillsyn, i detta fall vem som oftast lämnar och hämtar barnen på daghem och skola (Ahrne och Roman, 1997). De kvinnor som tjänar lika mycket eller mer än sina män anger i mycket högre grad att mannen alltid eller oftast hämtar barnen, än kvinnor med män som tjänar mycket mer än de själva (ibid;80). Maktresursteorin har alltså inte fått något större stöd i studier av uppdelning av föräldraledighet, då faktiska löne- och utbildningsnivåer visat sig ha större betydelse än de relativa resurserna gällande pappans andel föräldraledighet. Samtidigt har teorin haft viss förklaringskraft gällande obetald barntillsyn såsom att hämta och lämna barnen på daghem men endast en studie bekräftar detta. Det tycks således finnas ett glapp mellan att å ena sidan applicera teorin på uppdelning av hushållsarbete och obetald barntillsyn och å andra sidan att använda den för att förklara uppdelning av föräldraledighet. Sammantaget kan resultaten ses som stöd för teorin att relativa resurser ger individen en starkare förhandlingsposition i uppdelningen av hushållsarbetet men endast i viss mån barntillsyn. Antagandet är vidare att den partner som får sin vilja igenom även är den som troligast är nöjd med uppdelningen. Det är i så fall stöd för hypoteserna om att den föräldern som har mer resurser i form av utbildning eller inkomst är mer nöjd med uppdelningen av föräldraledighet. Tanken att andelen föräldraledighet är en mellankommande variabel gällande sambandet mellan beslutsmakt och nöjdhet diskuterades tidigare i avsnittet teori. Det kan ju även tänkas ha en egen direkt effekt på nöjdhet. Samband har också funnits i flertalet studier mellan andelen eller mängden hushållsarbete och nöjdhet. Mängden hushållsarbete som mannen utför i hushållet och nöjdhet med uppdelningen har visat sig ha samband både för kvinnor och för män. Ju mer hushållsarbete mannen utför desto mer nöjd är kvinnan och desto mindre nöjd är mannen enligt både en amerikansk och en österrikisk studie (Stevens m fl, 2001;520, Mikula m fl, 1997;286). Även Ahrne och Roman (1997) visar i sin studie att ju större andel hushållsarbete som utförs av kvinnan desto vanligare är det att hon är missnöjd med uppdelningen (ibid;129). I den mån föräldraledighet kvalitativt liknar hushållsarbete är resultaten stöd för hypotesen ovan, om att man är mer nöjd ju mindre andel man själv tar av föräldraledigheten. I den mån föräldraledighet inte är något föräldrar vill undvika är resultaten inte något stöd för hypotesen om pappans andel föräldraledighet. Sambandet mellan makarnas relativa resurser och graden av konflikter kring hushållsarbetet har testats av Neramo och Evertsson (2004). De fann dock inget stöd för Korpis maktresursansats då varken relativa ekonomiska resurser, relativ social status eller relativ utbildningsnivå visade på något enhetligt samband med hushållskonflikter (ibid;219). Däremot fann de att den faktiska utbildningsnivån hade ett samband med hushållsarbetskonflikter. De par där båda hade hög utbildning angav i högre grad konflikter kring hushållsarbetet än de par där båda hade låg utbildning. Neramo och Evertsson förklarar detta med att förvärvsarbetets relativa betydelse gentemot hushållsarbetet för dessa par är större än för lågutbildade par, samtidigt som de har mer maktresurser vilket ger incitament att ge sig in i konflikt (ibid;222). Kanske kan man på liknande sätt tänka sig att högutbildade också värderar arbetet högre i relation till föräldraledighet i jämförelse med lågutbildade som kanske prioriterar att vara hemma med barnet istället för att arbeta. Resultaten talar emot ovan beskrivna antaganden, att om en förälder har lika mycket

resurser som den andra, har denne större sannolikhet att vara nöjd med uppdelningen av föräldraledigheten, än om de har olika mycket resurser.

2.3.2 Utfall, jämförelsepunkter och rättfärdiganden

Utfall har operationaliserats både kvantitativt med andel hushållsarbete samt kvalitativt med bland annat den symboliska betydelsen av att mannen visar en vilja att hjälpa till och visar uppskattning av kvinnans hushållsarbete (Thompson, 1991). Här anser dock Thompson (ibid) att den kvantitativa tidsaspekten av uppdelningen inte fångar in det komplexa i hushållsarbetets uppdelning då kvinnan snarare värderar ledig tid ("downtime") än att uppdelningen ska vara exakt lika mellan makarna. Dessutom är kvinnan oftast huvudansvarig för hemmet, något som inte genom tidsstudier eller genom att beräkna andelar utfört arbete kan mätas (Thompson, 1991;184). På samma sätt kan man tänka sig att föräldraledighet skiljer sig åt mellan mammor och pappor där mammor på grund av könsroller fortfarande ses som huvudansvarig. Den symboliska betydelsen av att mannen deltar i kvinnliga sysslor till skillnad från manliga eller könsneutrala sysslor har visats betydelsefullt för kvinnans upplevelse av att uppdelningen är rättvis (Mikula, 1998;222; Blair och Johnson, 1992;577).⁴ Detta talar för antagandet ovan om den symboliska betydelsen av att pappan ville ha mer föräldraledighet eller att de ville lika, vilket gör mamman mer nöjd. Också pappor som angett denna orsak till uppdelning antas mer nöjda på grund av att de upplever att de får vara deltagande. Även om mannen bara tar ut en bråkdel av den totala föräldraledigheten kan det alltså tolkas av kvinnan som en vilja att hjälpa till, i den sfär av kvinnliga sysslor som hon annars förväntas ta hand om själv. Att mammans nöjdhet påverkas positivt av pappans andel föräldraledighet tycks alltså få belägg även här. Här är dock förklaringen att det beror på att hon upplever ett symboliskt stöd från pappans sida snarare än att det beror på att hon själv slipper ta ut en så stor andel och förlora inkomst från sin förvärvsinkomst. Mikula (1998;225) beskriver i sin studie av tidigare forskning att det funnits belägg för antagandet att om kvinnor gör mellangenusjämförelser (och jämför mannens andel hushållsarbete med sin egen) upplever hon i högre grad att uppdelningen är orättvis än om hon jämför den med andra mäns andel hushållsarbete. Pappans andel i hushållsarbetet blir då mindre avgörande för kvinnans upplevelse av en rättvis fördelning. Om kvinna ser sig själv som en familjeförsörjare och alltså ser sin inkomst som ett viktigt bidrag till hushållet, gör hon oftare mellangenusjämförelser och kräver och får i högre utsträckning större deltagande i hushållsarbetet från sin man (Thompson, 1991;189). Detta kan tolkas som att ju mer jämställda ett par är i desto större utsträckning gör kvinnorna mellangenus- istället för inomgenusjämförelser. I teoriavsnittet gjordes antagandet att de föräldrar som har mycket kortare föräldraledighet än andra av samma kön har större sannolikhet att vara nöjda än de som tar ut ungefär lika mycket som snittet. Det skulle i så fall betyda att föräldrar till stor del jämför sig med andra av samma kön snarare än sin partner. Om det inte finns något samband mellan inomgenusjämförelser och nöjdhet skulle det kunna ses som ett tecken på att mammor och pappor upplever sig berättigade till en mer jämlik uppdelning av föräldraledighet sinsemellan, snarare än i jämförelse med andra kvinnor respektive män. Vilka rättfärdiganden som anses vara legitima ursäkter för ett mindre deltagande i hushållsarbetet är som beskrivits olika för män och kvinnor. Det har visats acceptabelt för män men inte för kvinnor att säga att lönearbete ger dem mindre tid för barnen (Thompson, 1991;192). För pappor

⁴ Exempel på kvinnliga sysslor är matlagning, diskning och städning, manliga är utomhusarbete och bilreparationer och könsneutrala sysslor exemplifieras med matinköp och betala räkningar (Blair och Johnson, 1992;573).

är det även giltigt att skylla lågt deltagande på exempelvis oerfarenhet och trötthet. Vad gäller vem som ska stanna hemma med barnet den första tiden så går kvinnor oftast med på att stanna hemma, så länge de upplever att det är ett gemensamt beslut som principiellt lika gärna hade kunnat innebära att mannen stannade hemma (ibid). Studierna pekar alltså på att olika orsaker till uppdelningen kan upplevas som legitima ursäkter att ta en mindre del av föräldraledigheten för kvinnor respektive för män. Detta är i linje med de antaganden som gjorts ovan om kopplingen mellan angivna orsaker till uppdelningen och nöjdhet.

2.3.3 Kön

Vad gäller hushållsarbetet har andelen män som upplever fördelningen rättvis visats vara större än andelen kvinnor. I Ahrne och Romans (1997;123) studie visade sig 80 procent av männen uppleva fördelningen som rättvis gentemot ungefär 70 procent av kvinnorna. Stevens (m fl, 2001;519) visar på liknande resultat där männen utför en tredjedel av hushållsarbetet och i högre grad än kvinnorna är nöjda med uppdelningen. I sin metastudie av tidigare forskning beskriver Mikula (1998;223) att flera studier visat precis detta, att kvinnor upplever uppdelningen av hushållsarbete som mindre rättvis än vad män gör. Både uppdelning av hushållsarbete och föräldraledighet är starkt genusbaserade och kön är förmodligen det som främst är avgörande för hur uppdelningen mellan parterna ser ut. Genomgången av tidigare studier har även visat att det kan finnas avgörande skillnader mellan vad som har samband med upplevd rättvisa för kvinnor respektive män. Antagandena i studien görs därför delvis separat för mammor respektive pappor.

2.4 Slutledning och hypoteser

Frågeställningen är vad som påverkar föräldrars nöjdhet eller missnöjdhet med uppdelningen av föräldraledigheten. Utifrån teorier om relativa resurser samt distributiv rättviseteori har ett antal antaganden gjorts kring vilka samband som finns med nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet för mammor och pappor. Relativa resurser ses som maktresurser i förhandlingar mellan föräldrarna. De antas påverka bestämmandegraden och därmed nöjdheten med uppdelningen positivt. En mothypotes här är att lika maktresurser genom konfliktnivån påverkar nöjdhet negativt, till skillnad från olika mängd maktresurser som påverkar positivt. Direkt eller genom påverkan av beslutsmakten antas också pappans andel föräldraledighet påverka mammans nöjdhet positivt medan mannens nöjdhet påverkas negativt. Detta utgår ifrån tanken om att man genom relativa resurser kan förhandla till sig en mindre andel föräldraledighet vilket gör att man är mer nöjd. Positiva utfall för mamman och pappan antas vara att främsta orsaken till uppdelningen var att pappan ville ha mer föräldraledighet. För mammans del är det ett symboliskt värde att pappan visar deltagande och för pappans del antas han uppleva det som positivt att få vara deltagande. Om det finns samband mellan föräldrarnas föräldraledighetslängd i jämförelse med andra av samma kön och nöjdhet kan man se det som tecken på att de delvis gör inomgenusjämförelser, vilket talar för att deras känsla av vad som är en lämplig uppdelning (som gör dem nöjda) handlar om hur de delar föräldraledigheten i jämförelse med andra föräldrar. Ekonomi antas vara en orättvis anledning till uppdelning av föräldraledighet för båda föräldrar. Mammor antas godkänna pappors mindre andel vara rättfärdigad på grund av pappans arbete, vilket gör att hon är nöjd med uppdelningen. Pappor är däremot inte nöjda om de angett mammans arbete – som inte ses som legitim ursäkt för kvinnor att ta en mindre andel – samt om de angett att mamman ville mer, vilket kan tolkas som orättvist för mannen. En del av hypoteserna motsäger varandra då de bygger på olika teorier som inte är helt sam-

stämiga. Hypoteserna som ska testas i följande avsnitt är sammanställda nedan.

Relativa resurser

1. Om den ena föräldern har mer resurser i form av utbildning eller ekonomi än den andra, är sannolikheten större att den föräldern är nöjd med uppdelningen av föräldraledigheten, än om denne har mindre eller lika mycket resurser.
2. Om föräldrarna har olika mycket resurser i form av utbildning eller ekonomi, är sannolikheten större att mamman respektive pappan är nöjd med uppdelningen av föräldraledigheten, än om de har lika mycket resurser.
3. Ju större andel föräldraledighet som tas ut av pappan, desto mindre är sannolikheten att pappan är nöjd med uppdelningen.
4. Ju större andel föräldraledighet som tas ut av pappan, desto större är sannolikheten att mamman är nöjd med uppdelningen.

Distributiv rättviseteori

5. Om mamman respektive pappan angett att det som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten, var att pappan ville ha mer föräldraledighet eller att de ville dela lika, är sannolikheten större att de är nöjda med uppdelningen, än om de angivit någon annan anledning.
6. Föräldrar som tagit ut mycket kortare föräldraledighet än de flesta andra av samma kön, har större sannolikhet att vara nöjda med uppdelningen än de som inte i hög grad avviker från mängden.
7. Om mamman respektive pappan angett att det som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten var ekonomin, är sannolikheten mindre att de är nöjda med uppdelningen, än om de angivit någon annan anledning.
8. Om mamman angett att det som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten var pappans arbete, är sannolikheten större att hon är nöjd med uppdelningen, än om hon angett någon annan anledning.
9. Om pappan angett att det som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten var mammans arbete är sannolikheten mindre att han är nöjd med uppdelningen.
10. Om pappan angett att det som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheter var att mamman ville ha mer föräldraledighet, är sannolikheten mindre att han är nöjd med uppdelningen, än om han angivit någon annan anledning.

3 Metod och data

Frågan om vad som påverkar föräldrars nöjdhet eller missnöjdhet med uppdelningen av föräldraledigheten avses studeras med en kvantitativ ansats. Fördelen med en kvantitativ studie är att slutsatser kan generaliseras till populationen. Här görs detta genom att studera vilka statistiskt signifikanta samband som finns mellan olika bakgrundsvariabler och sannolikheten till nöjdhet i ett obundet slumpmässigt urval (OSU). Dessutom kan man genom statistiska analysmetoder studera sambandet mellan en oberoende och en beroende variabel, samtidigt som man kontrollerar för de effekter andra variabler kan tänkas ha. Detta vägs mot nackdelen med att förlora en del av den djupare förståelse för ett fenomen som kan fås genom en kvalitativ studie. Eftersom syftet är att få en generaliserbar bild av vilka faktorer som samvarierar med föräldrars nöjdhet och missnöjdhet passar dock den kvantitativa ansatsen bäst för denna studie. Nedan presenteras till att börja med datamaterialet som använts i studien. Vidare beskrivs hur variablerna operationaliserats samt hur deras fördelningar ser ut. Studiens statistiska mått och analysmetoder presenteras samt vilka eventuella problem med validitet och reliabilitet som kan finnas.

3.1 Data

Datamaterialet är Riksförsäkringsverkets (RFV:s) telefonintervjuundersökning "Tid och pengar" från 2003 som i efterhand kompletterats med registerdata. Materialet valdes för att det är den enda kvantitativa undersökning, där man ställt den direkta frågan om föräldrarnas nöjdhet med uppdelningen av föräldraledigheten. Intervjuerna innehöll även frågor kring hur de upplevde sin situation som föräldrar och situationen i förhållande till sitt barn samt attitydfrågor kring tid och pengar. Ett obundet slumpmässigt urval (OSU) av 4000 barn födda antingen 1993 eller 1999 gjordes. Därefter utfördes telefonintervjuer med en slumpmässigt vald boförälder. Det kan förklara den överrepresentation av svarande kvinnor som finns i materialet.⁵ Intervjuerna utfördes av intervjuare från Statistiska centralbyrån (SCB). Svarsfrekvensen var 79,8 procent vilket innebär ett bortfall på 20,2 procent. Ett lågt bortfall eftersträvas för att undvika eventuellt snedvridna resultat vilket påverkar validiteten i studien.⁶ Totalt ingår 3164 stycken individer i intervjustudien. Den kompletterade registerdatan från SCB och RFV innehåller information om bland annat föräldrarnas utbildning och inkomster.

3.2 Variabler

I detta avsnitt presenteras hur variablerna i modellen operationaliserats och bearbetats. Först beskrivs den beroende variabeln följt av de oberoende variabler som i hypoteserna antas ha vissa samband med den beroende variabeln. Till sist beskrivs de oberoende kontrollvariabler som inte härletts ur teorin men som kan antas ha vissa samband med den beroende variabeln.⁷

---

⁵ Förklaringen grundar sig i att fler barn efter föräldrars separation/skilsmässa kan tänkas vara skrivna hos sin mamma snarare än hos sin pappa.

⁶ Detta diskuteras vidare i avsnittet om validitet och reliabilitet nedan.

⁷ Kontrollvariabler används i modellen för att rensa bort deras eventuella samband med nöjdhet och på så sätt renodla effekterna av hypotesvariablerna.

3.2.1 Beroende variabel

Den beroende variabeln *Nöjdhet med uppdelningen av föräldraledigheten* mäts genom den direkta frågan "Är du nöjd med hur ni delade föräldraledigheten mellan er?". Det finns sju olika svarsalternativ (1) ja; (2) nej, jag skulle ha varit hemma längre tid och mamman/pappan kortare tid; (3) nej, jag skulle ha varit hemma kortare tid och mamman/pappan längre tid; (4) nej, vi skulle delat mer lika; (5) nej, vi skulle delat helt lika; (6) vet ej; samt (7) vill ej svara.⁸ Svarsalternativen har dikotomiserats i kodningen. Svaret ja (1) har fått värdet ett och nejsvaren (2–5) fått värdet noll förutom alternativ 3 för männen och 2 för kvinnorna. De män som angett att de velat vara hemma kortare tid (0,3 %) och de kvinnor som velat vara hemma längre tid (1,2 %) har kodats som bortfall. Det innebär att de som är missnöjda främst önskade en mer jämlik fördelning sinsemellan. Anledningen är att teorierna underförstått kan hävdas utgå ifrån att alternativet till nöjdhet är att man velat ha en mer jämlik fördelning. Denna uppdelning av den beroende variabeln har också visat på högre korrelationskoefficienter och fler signifikanta samband för de oberoende variablerna i modellen (främst för kvinnorna). Det antyder att uppdelningen har en klarare teoretisk grund. Svaren vet ej och vill ej svara (6–7) har även de kodats som internt bortfall.

3.2.2 Oberoende variabler

Den oberoende variabeln *kön* är könet hos den förälder som blivit intervjuad. Det är bara den ena föräldern till barnet som intervjuas men information om den andra föräldern, finns både i intervju svaren samt i registerdatan. Hypoteserna som ska testas utgår ifrån att faktorer kan ha olika betydelse för mammors respektive pappors nöjdhet med uppdelningen. Om sambanden mellan en oberoende och en beroende variabel ser olika ut för exempelvis män respektive kvinnor, finns interaktion i den statistiska modellen (Edling och Hedström, 2003;149). Därför görs separata analyser för de intervjuade kvinnorna respektive männen. Relativa resurser operationaliseras med relativ inkomst samt relativ utbildningsnivå. *Relativ inkomst* är mammans andel av hennes och pappans totala årsinkomst, baserat på deras pensionspoäng året före barnets födelse.⁹ Den relativa inkomsten beräknas sedan med formeln: $\text{mammans årsinkomst} / (\text{mammans årsinkomst} + \text{pappans årsinkomst})$. Barnets båda föräldrars värden används i beräkningarna även om det bara är den intervjuade föräldern som får ett värde på den nya variabeln relativ inkomst. Detsamma gäller också för de övriga relativa variablerna; relativ utbildningsnivå och pappans andel föräldraledighet. *Relativ utbildningsnivå* operationaliseras med mammans och pappans relativa utbildningsnivå fram till och med barnets födelseår. Uppgifterna om utbildningsnivå baseras på utbildningskoden BSUN som kommer från SCB:s databas LINDA. Den andra positionen i koden anger utbildningsnivå med värden mellan noll och

⁸ Frågans svarsalternativ är inte varandra uteslutande. En respondent kan hypotetiskt sett både vilja vara hemma längre (2) och samtidigt vilja dela mer lika (5). Eftersom dessa svarsalternativ dock inte används som enskilda kategorier utan slås ihop så får det inga större konsekvenser i denna studie.

⁹ Uppgifterna om pensionspoäng kommer från Riksförsäkringsverket (RFV). Alla inkomster upp till ett visst tak varje år, ger poäng. För att beräkna individens inkomst utifrån pensionspoäng används formeln: $((\text{psum}/100)+1)*\text{ABB}$. Psum är individens summerade pensionspoäng det aktuella året. ABB är aktuellt prisbasbelopp för gällande år. Ett problem med pensionspoängen är just att det finns en övre begränsning i och med taket. Det innebär att föräldrar som har olika mycket inkomst men båda är över taket jämföras i denna studie. Det innebär även att medelinkomsten blir lägre än den egentligen är. Spridningen i variabeln minskar och slutsatserna kan endast generaliseras till individer med inkomster upp till inkomsttaket.

nio. Variabeln dikotomiseras till att gälla låg respektive hög utbildningsnivå.¹⁰ Siffran 0 (utbildning saknas) till 4 (gymnasial utbildning, längre än två år) har getts värde 0 = "låg utbildningsnivå". Siffran 5 (eftergymnasial utbildning, kortare än tre år) till 7 (forskarutbildning) har getts värde 1 = "hög utbildningsnivå". Siffran 8 (reserv) och 9 (ospecificerad nivå) var det ingen individ i materialet som hade. Utifrån den nya dikotoma variabeln skapas fyra dummyvariabler: (1) båda föräldrar har låg utbildningsnivå; (2) båda har hög utbildningsnivå; (3) mamman har hög utbildningsnivå och pappan har låg; (4) pappan har hög utbildningsnivå och mamman har låg. På detta sätt fångas både skillnader i utbildningsnivå in samt om nivån i sig spelar någon roll.

Pappans andel föräldraledighet är hans andel av föräldrarnas totala föräldraledighetslängd. Föräldraledighetslängden operationaliseras med de direkta intervjufrågorna "Hur länge var du föräldraledig med barnet?" samt "Hur länge var din partner föräldraledig med barnet?". Båda variabler har sedan omkodats till att gälla mammans respektive pappans föräldraledighetslängd i antal veckor. Vid en kontroll visade det sig att 46 stycken mammor angetts varit hemma noll veckor. En närmare kontroll uppenbarade en del felaktigheter gällande vem som egentligen varit hemma med barnen. Tre olika grupper omkodades därför i antingen variabeln pappans andel föräldraledighet eller i både den och variabeln mammans föräldraledighetslängd.¹¹ Nackdelarna med att välja den egna angivna ledighetslängden är risken för minnesproblem i föräldrarnas svar och över- eller underskattning av föräldraledighetslängden. Speciellt kan detta tänkas gälla när intervjupersonen svarat för partnerns föräldraledighetslängd. Som beskrivits ovan är det även fler svarande kvinnor än män vilket kan tänkas bero på att fler barn efter en separation är skrivna hos (urvalskriteriet för undersökningen) sin mamma. I samband med en separation kan man tänka sig att pappan genom att vara frånvarande eller på grund av konflikter med mamman inte heller är pappaledig. Det finns tyvärr inget sätt att i datamaterialet kontrollera om barnets föräldrar lever tillsammans eller är separerade. En eventuell skillnad mellan mammors och pappors angivna uppdelning kan dock tolkas utifrån detta. Nackdelarna med det subjektiva måttet uppvägs dock av de fördelar som finns. Den främsta fördelen är att variabeln anger den sammanlagda tiden för hur länge föräldrarna varit hemma till skillnad från variabeln föräldrapenningdagar (från RFV:s register) som endast

---

¹⁰ En prövning av en alternativ operationalisering gjordes, där pappans utbildningsnivå subtraherades från mammans. Individen fick då ett värde mellan -5 (mamman mycket lägre nivå än pappan) och +5 (pappan mycket lägre nivå än mamman) som sedan delades in i fem kategorier (-5 till -2; -1; 0; +1; +2 till +5). Ingen av dessa nya kategorier var signifikant korrelerade med nöjdhet varken för kvinnor eller för män vid en logistisk regression (varken enskilt eller vid kontroll för övriga variabler i modellen samt varken med kontroll för faktiskt utbildningsnivå eller inte). Den första operationaliseringen där utbildningsnivån dikotomiserades hade dock vissa signifikanta samband med den beroende variabeln, varför den valdes för de slutgiltiga analyserna.

¹¹ (1) Tre stycken föräldrar har i öppet svar på frågan om vad som var främsta anledningen till uppdelningen, angett att mamman varit hemarbetande och tagit hand om barnen. I dessa fall har mammans föräldraledighetslängd kodats om från 0,0 till medelvärdet för alla mammor: 65,8 veckor. Sedan har pappans andel föräldraledighet räknats om utifrån detta. (2) Sju föräldrar har angett svar som inte stämmer överrens inbördes. Exempelvis har man angett att man ville vara hemma lika länge med barnet samtidigt som bara pappan har angetts ha haft någon föräldraledighet överhuvudtaget. Dessa omkodades till bortfall i variabeln pappans andel föräldraledighet. (3) Fyra föräldrar har i öppet svar på frågan om vad som var främsta anledningen till uppdelningen angett att de båda av olika anledningar ändå varit hemma – på grund av arbetslöshet eller studier – varför dessa har kodats om till värde 0,5 (lika mycket vardera) i variabeln pappans andel föräldraledighet.

anger antal dagar man varit hemma med ersättning från försäkringskassan.¹² Den subjektiva uppfattningen individen har om hur länge man själv och den andra föräldern varit hemma, är här mer relevant än det exakta antalet dagar de tagit ut föräldrapenningen. En annan fördel med att välja den subjektiva skattningen är att föräldraledigheten då gäller just ledigheten med det aktuella barnet och inte något annat av föräldrarnas barn vilket inte framgår vid registeranvändning.

Att främsta anledningen till uppdelningen var att pappan ville ha mer föräldraledighet än mamman mäts genom den direkta intervjufrågan "Vad var det främst som styrde att ni fördelade föräldraledigheten mellan er som ni gjorde?". Ett av svarsalternativen var "Jag ville vara hemma större delen och då fick min partner ta kortare ledighet" och ett annat var "Min partner ville vara hemma större delen och då fick jag ta kortare ledighet". Dessa omkodades till att gälla mamman respektive pappan. Utifrån teorin är tanken att variabeln ska operationalisera viljan från pappans sida att vara delaktig. Därför inkluderades även svarsalternativet "Vi ville vara hemma lika länge med barnet" i samma kategori. Att främsta anledningen till uppdelningen var att mamman ville ha mer föräldraledighet än pappan operationaliseras med motsvarande svarsalternativ på samma fråga. Svarsalternativet ekonomi används för att mäta om främsta anledningen till uppdelningen var ekonomi. Att främsta anledningen till uppdelningen var mammans arbete eller att främsta anledningen till uppdelningen var pappans arbete operationaliseras även de med motsvarade svarsalternativ. Frågan hade även ett öppet svarsalternativ – "annat" – där intervjupersonen kunde ange ett eget främsta skäl till uppdelningen. 465 individer angav här egna svar. I de fall de öppna svaren i hög grad överrensstämde med något av svarsalternativen har dessa kodats om till de alternativen.¹³ Bland de övriga öppna svarsalternativen i kategorin "annat" omkodades även ett stort antal till fem nya kategorier; mamman arbetslös, pappan arbetslös, mamman studerade, pappan studerade och pappan frånvarande (de var separerade, hade aldrig levt ihop, pappan hade försvunnit, pappan ville inte eller tog inte ansvar, bodde utomlands eller långt borta). Alla nämnda kategorier presenteras tillsammans med övriga variablerna i frekvenstabellen i slutet av detta avsnitt. I den multivariata analysen används dock endast de svarsalternativ som hypoteserna bygger på. Föräldraledighetslängd i förhållande till andra mammors/pappors mäts genom att dela in alla kvinnors respektive mäns föräldraledighetslängd i tre kategorier. Utifrån teorin är det det avvikande som har betydelse för om man är nöjd med uppdelningen eller inte. Därför har föräldraledighetslängden i förhållande till andra mammors och pappors delats på så sätt, att den första och sista kategorin representeras av de nedersta och översta cirka 15–34 procenten i fördelningen för respektive kön.¹⁴ Det är fördelningarna av de intervjuade mammornas respektive pappornas egna angivna

¹² Skillnaden mellan de båda operationaliseringarna poängteras och analyseras av RFV (2004:14), i syfte att bland annat studera hur många föräldrapenningdagar som tas ut under den totala föräldraledighetslängden. Resultaten visar på att mammorna sprider ut sina föräldrapenningdagar under ledigheten medan papporna tar ut dagarna mer koncentrerat.

¹³ 9 stycken inkluderades i kategorin "mamman ville mer", 22 stycken i kategorin "pappan ville mer/båda ville lika", 4 stycken i "mammans arbete", 2 stycken i "pappans arbete" och 4 stycken inkluderades i kategorin "amning".

¹⁴ Tanken var från början att använda den första och fjärde kvartilen men fördelningarna klustrar sig så, att det som går att urskilja var de yttersta cirka femton procenten. För män sträcktes den nedersta kategorin ut till att gälla de nedersta 34 procenten. Anledningen är att de pappor som inte varit hemma alls inte heller har fått någon extraersättning från arbetsgivaren. I den multivariata analysen kan därför inte kategorin 0 dagar användas tillsammans med variabeln extraersättning utan inkluderar även de pappor som varit hemma t.o.m 1,9 veckor.

ledighet som använts för uppdelningen i kategorierna. Individerna får sedan värde ett, på en av tre dummyvariabler. Den första variabeln anger att man har mycket kortare föräldraledighet i jämförelse med andra av samma kön. "Mycket kortare" är de män som tagit ut 0–1,9 veckor, respektive de kvinnor som tagit ut 0–48 veckor. Den andra dummyvariabeln anger att man ligger inom cirka femton till åttiofem kumulativa procent för ens kön och således i stort har lika lång ledighet som de flesta andra. "Lika lång" är de män som tagit ut 2–17 veckor, respektive de kvinnor som tagit ut 52–78 veckor. Denna dummyvariabel representerar mittenkategorin och läggs in som referenskategori i den multivariata analysen. Den tredje variabeln anger att man har mycket längre ledighet än de flesta andra av samma kön. "Mycket längre" är de män som tagit ut 17,5–104 veckor, respektive de kvinnor som tagit ut 83–157 veckor.¹⁵

3.2.3 Kontrollvariabler

Även ett antal kontrollvariabler tas med i modellen för att kontrollera dess eventuella samband med den beroende variabeln. *Ålder* har tidigare visats ha ett visst samband med andelen föräldraledighet. Bland annat äldre kvinnor och yngre män delar mindre jämnt medan föräldrar kring trettio och pappor över fyrtio delar mer jämnt (RFV, 2000). Kanske kan man tänka sig att ålder även har ett samband med nöjdhet med uppdelningen, därför kontrolleras för denna faktor. Ålder operationaliseras med intervjupersonens ålder det år barnet föddes (1993 eller 1999). *Åldersdifferens* är inte prövad i någon studie på området. Den bakomliggande tanken här är att ålderskillnad kan vara en maktresurs gällande beslut i hushållet och på så sätt påverka även nöjdheten med uppdelningen av föräldraledigheten.¹⁶ Åldersdifferens operationaliseras med pappans ålder vid barnets födsel minus mammans ålder vid samma tidpunkt. Även om åldersdifferensen skulle kunna ha olika betydelse beroende på vem som är äldst, så prövas den här med samma kategorier för kvinnor som för män. En *förstagångsförälder* delar föräldraledigheten mer jämnt med sin partner än en andra- eller tredjegångsförälder (Sundström och Duvander, 2000). En förklaring till detta är att arbetsfördelningen i hushållet och även föräldraledigheten blir mer genusbaserad och således mer ojämnt fördelad med en större andel på kvinnans lott ju fler barn paret får. Huruvida intervjupersonen är en förstagångsförälder tas således med i modellen för att kontrollera det eventuella sambandet detta kan ha med att vara nöjd med uppdelningen. Variabeln förstagångsförälder operationaliseras utifrån intervjufrågorna om hur många biologiska barn som är födda före det barn som är med i urvalet och som individen har i samt utanför hushållet.¹⁷ *Extra ersättning från arbetsgivaren* vid föräldraledighet är en ekonomisk resurs som tillkommer för den förälder som får detta. En ökad ersättning vid föräldraledighet ger större ekonomiskt handlingsutrymme vilket kan tänkas öka valmöjligheterna för individen. Det eventuella sambandet kontrolleras för i analysen. Variabeln operationaliseras genom den direkta intervjufrågan "När du tog ut föräldrapenning, fick du samtidigt extra ersättning från din arbetsgivare?". Om individen svarade ja, kodades dummyvariabeln till en etta. Var svaret nej eller vet ej kodades detta med en

¹⁵ Glappen mellan kategorigränserna innebär att det inte fanns några individer som hade värden däremellan.

¹⁶ Här kan det hävdas att eftersom variabeln utgår ifrån maktresursteorin så borde den inte vara med som kontroll- utan som maktresursvariabel. Eftersom det inte finns några tidigare studier gjorda där åldersdifferens använts så får den här ligga utanför hypotes-testningen. Variabeln används dock som kontrollvariabel på grund av den relevans den ändå kan tänkas ha för nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet.

¹⁷ Om urvals barnet inte hade några biologiska syskon vid födseln så innebär det att intervjupersonen var en förstagångsförälder (1=förstagångsförälder, 0=ej förstagångsförälder).

nolla. *Barnets födelseår* kan tänkas ha en viss betydelse för nöjdheten med uppdelningen av föräldraledigheten då exempelvis reglerna för föräldraledigheten såg olika ut de olika åren. 1995 infördes exempelvis mamma- och pappamånaden, vilket innebar att en månad var reserverad för respektive föräldern (RFV, 2004;2). Pappornas uttag av föräldrapenningdagar ökade i och med denna lagändring och det är därför viktigt att konstanthålla för denna skillnad. Variabeln operationalieras med barnets födelseår, 1993 eller 1999, som är registerdata från SCB. I bearbetningen av variabeln dikotomiserades värdena så att födelseår 1999 fick värdet ett och 1993 värdet noll. *Hushållets årsinkomst* representerar hushållets faktiska inkomstnivå. En högre inkomst ger ett större ekonomiskt handlingsutrymme vilket borde öka valmöjligheterna för individen. Förutom mammans inkomst i relation till pappans, visade avsnittet om tidigare studier att även den faktiska nivån kan spela roll, både för fördelning av föräldraledighet och för upplevd rättvisa med uppdelning av hushållsarbete. Den kan även tänkas spela in gällande nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet, varför dess effekt kontrolleras för i modellen. Hushållets årsinkomst operationaliseras med mammans plus pappans inkomst utifrån pensionspoäng året före barnets födelse.¹⁸

3.2.4 Variablernas frekvensfördelning

Fördelningarna för variablerna i tabell 3.1 visar för det första att kvinnorna i högre grad än männen är nöjda med uppdelningen.¹⁹ Männen är alltså mer missnöjda än kvinnorna. Pappans andel föräldraledighet visar vidare att uppdelningen mellan föräldrarna är mycket skev där mamman tar allra största delen av föräldraledigheten.²⁰

---

¹⁸ Beräkningarna av inkomst utifrån pensionspoäng beskrivs för variabeln relativ inkomst ovan.

¹⁹ Skillnaden är statistiskt signifikant på 0,1 % nivå och kan därför generaliseras till populationen.

²⁰ För alla kategorier utom mittenkategorin är skillnaden statistiskt signifikant på 0,1 % nivå.

Tabell 3.1 Medelvärde, andel och standardavvikelse för variablerna i modellen. Separata värden för intervjuade män och kvinnor.

		MÄN		KVINNOR	
		M / %	St.avv.	M / %	St.avv.
Nöjd med uppdelningen		81,0 %		86,5 %	
Kön		38,2 %		61,8 %	
Relativ utbildningsnivå	Båda låg	51,0 %		55,6 %	
	Båda hög	22,3 %		18,9 %	
	Mamman hög, pappan låg	15,2 %		14,5 %	
	Pappan hög, mamman låg	11,6 %		11,1 %	
Relativ inkomst		0,41	0,18	0,41	0,17
Pappans andel föräldraledighet	0,0 %	13,1 %		27,8 %	
	0,6–1,8 %	14,1 %		18,5 %	
	1,9–5,5 %	20,1 %		20,4 %	
	5,6–14,1 %	24,0 %		16,4 %	
	14,3–100 %	28,6 %		16,8 %	
Vad som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten	Mamman ville mer	14,4 %		27,8 %	
	Pappan ville mer/båda lika	10,6 %		3,8 %	
	Mammans arbete	4,9 %		8,0 %	
	Pappans arbete	20,1 %		17,7 %	
	Ekonomi	29,8 %		25,3 %	
	Amning	6,5 %		3,5 %	
	Mamman arbetslös	2,8 %		3,4 %	
	Pappan arbetslös	1,0 %		1,1 %	
	Mamman studerade	0,3 %		0,6 %	
	Pappan studerade	1,1 %		1,1 %	
	Pappan frånvarande	0,4 %		2,8 %	
Annat	7,4 %		5,1 %		
Föräldraledighetslängd i förhållande till andra mammors/pappors	Mycket kortare ¹	34,5 %		14,8 %	
	Lika lång ²	49,2 %		70,2 %	
	Mycket längre ³	16,4 %		15,0 %	
Ålder		31,4	5,6	28,5	5,0
Åldersdifferens		2,7	4,3	2,8	4,7
Förstagångsförälder		43,8 %		42,2 %	
Extra ersättning från arbetsgivaren		10,0 %		10,1 %	
Barnets födelseår = 1999		50,4 %		49,6 %	
Hushållets årsinkomst		325 265	107 964	324 327	105 602
Totalt antal		1209		1955	

¹"Mycket kortare" är de män som tagit ut 0–1,9 veckor, respektive de kvinnor som tagit ut 0–48 veckor.

²"Lika lång" är de män som tagit ut 2–17 veckor, respektive de kvinnor som tagit ut 52–78 veckor.

³"Mycket längre" är de män som tagit ut 17,5–104 veckor, respektive de kvinnor som tagit ut 83–157 veckor.

Detta subjektiva mått på föräldraledighetslängd visar också en tendens till att de svarande i högre grad anger att de själva varit hemma längre. Det kan tyda på en underskattning av partnerns deltagande eller en överskattning av ens egen tid hemma. Skillnaderna kan även tänkas bero på den selektionseffekt som beskrivits tidigare, att mammor är överrepresenterade i materialet på grund av separation med barnets far. Att så stor andel som en tredjedel av mammorna angett att papporna varit hemma noll procent av tiden medan endast tretton procent av männen angett detsamma, kan alltså bero på att pappan vid en separation kan ha varit frånvarande och inte tagit ut så mycket föräldraledighet som närvarande pappor gör. Det finns även skillnader mellan könen i vad man upplever var den främsta anledningen till uppdelningen.²¹ Även här upplever både männen och kvinnorna att de själva ville vara hemma längre än sin partner. Den anledning till uppdelning som flest anger är ekonomin. Arbetslöshet, studier och frånvarande pappa är anledningar som angavs i kategorin annat men som sedan omkodades till egna kategorier.²² Av dessa kan konstateras att framför allt arbetslöshet är av betydelse för uppdelningen och då främst mammans arbetslöshet. Nästan tre procent av mammorna har angett att en frånvarande pappa avgjorde uppdelningen. Variabeln föräldraledighetslängden i förhållande till andra mammors och pappors anger att de pappor som varit hemma kortast tid har varit hemma 0 – 1,9 veckor medan motsvarande grupp mammor varit hemma upp till nästan ett år. De pappor som varit hemma allra längst har endast varit hemma mellan 17 veckor och två år medan mammorna varit hemma cirka två år till drygt tre år.

3.3 Statistiska mått och metoder

Vid bivariata sambandsanalyser studeras sambandet mellan två variabler. Det finns ett antal olika statistiska sambandsmått för att beskriva sambandet beroende på vilket skalnivå variablerna befinner sig. Variablerna i modellen korreleras i ett första test separat gentemot den dikotoma variabeln nöjd eller missnöjd med uppdelningen av föräldraledighet. För variabler på nominalskalenivå används sambandsmättet phi (ϕ) (Vejde och Leander, 2000; Vejde och Rydberg, 1999). Måttet baseras på en så kallad chi²-fördelning (χ^2) där man jämför korstabellens förväntade värden utifrån marginalsommorna med de observerade värdena (Körner och Wahlberg, 2000). Phi kan anta värden mellan -1 och +1 men man kan inte tala om något positivt eller negativt samband då variabeln befinner sig på nominalskalenivå. För kontinuerliga variabler på intervallskalenivå används sambandsmättet produktmomentskorrelationskoefficienten, R_{xy} (r). Måttet anger ett normerat värde på det linjära sambandets styrka (Andersson m.fl., 1994). Det kan anta värden mellan 0 och 1, där 1 är ett perfekt linjärt samband. Värdet noll behöver dock inte innebära att det inte finns något samband, bara att det inte finns ett linjärt samband.²³ Analysens beroende variabel är dikotom och kan endast anta värdet 0 (missnöjd) eller 1 (nöjd). En multivariat analysmetod som är speciellt anpassad för analys där den beroende variabeln är på dikotom är logistisk regression (Edling och Hedström, 2003; Pampel, 2000). Man kan beskriva det som att analysmetoden beräknar odds för att den beroende variabeln är lika med ett. I en multivariat analys beräknas oddset för att en oberoende variabel har ett samband med den beroende variabeln konstanthållet för övriga

²¹ Att de fem första kategorierna skiljer sig åt mellan könen kan konstateras på 0,1 % risknivå. Endast skillnaderna mellan könen för de fem kategorier som ingår i hypoteserna testas.

²² Se beskrivning för variabeln ovan.

²³ Detta mått kan endast ses som ett komplement till de phi-värden som presenteras i korstabellen för de kontinuerliga variablerna. Då den beroende variabeln är dikotom kan sambandet inte beskrivas med en rät linje, varför r -mättet ska tolkas med försiktighet.

oberoende variabler. Koefficienterna i modellen är logaritmen av oddset att individen är nöjd. För att lättare kunna tolka vad detta betyder kan istället oddskvoterna presenteras. Oddskvoten är exponenten av b-koefficienten. Oddskvoten anger i procent hur stor chansen att vara nöjd med uppdelningen är för en viss kategori i jämförelse med en referenskategori. Exempelvis kan oddskvoten för dummyvariabeln för förstagångsförälder vara 1,10. Det betyder att en förstagångsförälder har tio procent större chans att vara nöjd med uppdelningen av föräldraledigheten i jämförelse med referens kategorin (ej förstagångsförälder). Om oddskvoten däremot understiger värdet 1 har individen en mindre chans att vara nöjd i jämförelse med referens kategorin. Oddskvoten 0,95 betyder exempelvis att individen har fem procent mindre chans att vara nöjd.

3.4 Validitet och reliabilitet

Validitet handlar om frånvaron av systematiska och slumpmässiga fel i en studie. Reliabilitet handlar enbart om att de slumpmässiga felen är små. Frånvaron av olika typer av fel är viktigt för att skattningarna ska bli väntevärdesriktiga och effektiva. Systematiska fel leder till skevhet (bias) i skattningarna som då systematiskt under- eller överskattas. Värdena blir då inte väntevärdesriktiga. Slumpmässiga fel däremot leder till lägre effektivitet och större spridning i skattningarna men kan ändå ge väntevärdesriktiga skattningar. Låg validitet och problem med skevhet kan fås om det finns ett glapp mellan det teoretiska begreppet och den operationalisering som gjorts i studien (Dahmström, 2000;263). Då mäter man helt enkelt inte det man egentligen avsett att mäta. Om det finns flera olika sätt att mäta samma sak kan dessa olika mått jämföras med varandra för att testa validiteten. Det kallas för en multioperationell validitetsprövning (Björkman, 2000;52). Man kan även jämföra måttet med en annan variabel som teoretiskt bör korrelera med den valda operationaliseringen. Detta kallas för samvariationsvaliditet (Esiasson m fl, 2003;66). I denna studie finns dock inga jämförbara variabler som kan korreleras för att mäta detta. Huruvida de valda operationaliseringarna överrensstämmer väl med de teoretiska begreppen är en fråga om teori snarare än metod. I ett flertal tidigare studier har samma operationaliseringar som görs i denna studie använts vilket kan ses som att den teoretiska grunden för de gjorda operationaliseringarna är god. Relativ utbildningsnivå operationaliserades på samma sätt av Neramo och Evertsson (2004;224). Relativ inkomst utifrån pensionspoäng och pappans andel föräldraledighet operationaliserades på samma sätt som här av Sundström och Duvander (2000;12–14). Föräldraledighetslängd operationaliserades dessutom med samma intervjufråga som i RFV:s rapport (2004:14). Genom att "kopiera" en operationalisering som använts i tidigare forskning kan det här hävdas finnas god begreppsvaliditet. Esiasson (m fl, 2003;64) kallar detta för resonemangsvaliditet.

För den beroende variabeln nöjdhet med uppdelningen har dock inga tidigare studier funnits vars operationaliseringar kan jämföras med den som gjorts här. Frågan om man kan mäta verklig nöjdhet med just den frågeformuleringen som används här kan diskuteras. För det första kan man tänka sig att de olika svarsalternativen hade kunnat utformas på ett annat sätt. En graderad skala av nöjdhet skulle ha kunnat fånga in mer av variationen i nöjdhet än vad alternativet ja respektive de olika nej-alternativen gör. En följdfråga gällande varför man är nöjd eller missnöjd hade kunnat komplettera bilden av varför individen svarat som den gjort. Så som frågan är formulerad här finns "förklaringar" i de olika nej-alternativen men inga "förklaringar" till ja-alternativet. Vidare skulle ett index av ett flertal frågor kring nöjdhet kunnat ge en mer nyanserad bild av vad man är nöjd med gällande uppdelningen. Ett additivt index skulle sedan kunna korreleras gentemot den direkta frågan i vilken grad man är nöjd för att på så sätt kunna validera operationaliseringen. Utifrån de förutsättningar som finns i denna studie är utgångspunkten att den direkta frågan om nöjdhet faktiskt säger något om just

nöjdheten med uppdelningen. Genom den omkodning som gjordes för nej-alternativen har dessutom dikotomiseringen rensats till att gälla "nöjd" respektive "missnöjd – hade velat har en mer jämlik fördelning". På så sätt har variabeln förtydligats vilket gör den lättare att tolka och knyta till hypoteserna och det teoretiska resonemanget.

Problem med validitet och skevhet i skattningarna kan även fås om bortfallet är stort (Körner och Wahlgren, 2002;37). Problemet med ett för stort bortfall är att man inte vet vilka egenskaper de individer som inte blivit intervjuade alternativt saknar ett värde på en enskild variabel har. Här är det externa bortfallet 20,2 procent. Om det bortfallet är ett validitetsproblem eller inte är svårt att säga. Dahmström (2000;255) beskriver 20–30 procent bortfall som "förkastligt" medan Esaïasson (2003;206) beskriver att det i dagsläget "anses normalt" med ett bortfall på 20–30 procent vid individbaserade frågeundersökningar. I slutändan är frågan om bortfallet är någorlunda slumpmässigt fördelat över olika typer av individer, så att skattningarna blir väntevärdesriktiga och kan representera populationen. Eftersom någon bortfallsanalys inte kan utföras inom ramen för denna uppsats måste frågan lämnas obesvarad.

Även det interna bortfallet bör vara lågt för att kunna hävda god validitet. De flesta variabler i modellen har ett internt bortfall som understiger fem procent. För ett par av variablerna finns dock ett större bortfall på omkring femton procent: relativt inkomst och föräldrarnas gemensamma årsinkomst (båda 14,7%) samt relativ utbildningsnivå (15,5%). Det är således registerdatan från RFV respektive SCB och inte intervjufrågorna som främst saknar värden. En av intervjufrågorna och som är kontrollvariabel i modellen – extra ersättning från arbetsgivaren – har ett bortfall på 9,7 procent. Det är svårt att säga om det finns någon systematik i de individer som här saknar värden, eller om de är slumpmässigt fördelade. Ett sätt att hantera ett stort internt bortfall är genom imputationer (Dahmström, 2000;261). Då ersätter man bortfallen med troliga värden beroende på situation. På grund av bland annat att spridningen för svaren i undersökningen blir lägre vid denna typ av imputationer förordas att man endast ska använda metoden i undantagsfall. I denna studie har därför inga imputationer gjorts. Eventuella problem med validiteten på grund av stort internt bortfall i dessa variabler får därför beaktas i analysen och i tolkning av resultaten.

Reliabiliteten handlar som sagt om de slumpmässiga felen och det brukar främst relateras till hur bra mätverktygen är. Man kan uttrycka det som att det är mätprocedurens förmåga att vid flera tillfällen få samma värden på de enheter som mäts (Björkman, 2000;34). I denna studie används ett datamaterial från Försäkringskassan som samlats in av SCB som även varit med och utformat frågorna. SCB har ett stort antal specialutbildade intervjuare som utför intervjuerna med datorstöd. Utan att kunna göra reliabilitetstester så är utgångspunkten att en intervjustudie utförd av utbildade erfarna intervjuare på en myndighet med stort statistikansvar borde kunna borga för en god reliabilitet i studien.

4 Resultat

I följande avsnitt presenteras resultaten av den statistiska analysen där de uppställda hypoteserna testas. För det första presenteras de bivariata analyser där de enkla sambanden mellan de oberoende variablerna och nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet studeras separat för kvinnor och män. Syftet med korstabellerna är att studera de enskilda sambanden och få en bild av hur de samvarierar med den beroende variabeln. Vidare presenteras resultaten av den multivariata analysen där de oberoende variablernas komplexa samband studeras med logistisk regressionsanalys. Syftet är att fördjupa analysen och studera vilka samband som kvarstår eller förstärks i en analys där man kan kontrollera för de övriga oberoende variablernas inverkan på den beroende.

4.1 Bivariata analyser

I detta avsnitt presenteras de enkla sambanden mellan för det första kontrollvariablerna och för det andra de oberoende variablerna utifrån hypoteserna och nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet.

4.1.1 Kontrollvariabler relaterat till nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet

Resultaten av sambanden mellan kontrollvariablerna och den beroende variabeln presenteras i tabell 4.1. Det visar sig att endast en av kontrollvariablerna – hushållets årsinkomst – har statistiskt signifikanta skillnader i tabellen och det gäller enbart för kvinnor. De kvinnor som är mest nöjda med uppdelningen är de med hushållsinkomst i kategorin under eller kring medianvärdet. Kvinnor i hushåll med årsinkomst på mer än 408 000 kronor utmärker sig då de i högre grad än andra kvinnor är missnöjda med uppdelningen.

4.1.2 Oberoende variabler relaterat till nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet

Resultaten av de enkla sambanden för de oberoende variabler som härletts ur maktresursteorin presenteras i tabell 4.2. Relativ utbildningsnivå har ett statistiskt signifikant samband med nöjdhet för kvinnor och anger att främst då båda har låg utbildning samt även då pappan har hög utbildning och mamman låg så är hon mer nöjd än om de andra kategorierna gäller.

Tabell 4.1 Procentuella fördelningar och korrelationer mellan kontrollvariablerna och nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet. Phi (ϕ) och Rxy (r). Procent och antal.

		MÄN		KVINNOR	
		Nöjd	Total n	Nöjd	Total n
Ålder ¹	r =		0,018		-0,017
	18-26 15-24	81,5	216	85,4	412
	27-29 25-27	82,0	255	88,4	422
	30-32 28-29	75,8	277	88,7	310
	33-35 30-32	83,3	204	85,5	372
	36-64 33-45	83,4	235	84,9	390
	ϕ =		0,075		0,047
Åldersdifferens	r =		0,032		0,006
	-15 till -1	81,0	211	86,4	323
	0-1	77,3	299	85,7	427
	2-3	83,1	267	88,8	392
	4-5	83,1	172	87,7	243
	6-41	81,8	231	86,6	374
	ϕ =		0,059		0,033
Förstagångsförälder	Ja	81,5	524	86,2	804
	Nej	80,6	664	86,8	1102
			0,012		-0,008
	ϕ =				
Extra ersättning från arbetsgivaren	Ja	80,0	100	84,4	186
	Nej	81,4	885	86,9	1637
			-0,010		-0,022
	ϕ =				
Barnets födelseår	1993	80,6	589	86,1	960
	1999	81,3	599	86,9	946
			0,008		0,011
	ϕ =				
Hushållets årsinkomst ²	r =		0,038		-0,033
	0-251 200	75,3	215	86,5	312
	251 400-305 700	84,2	196	90,7	334
	305 700-351 700	80,3	229	90,2	305
	351 800-408 100	84,3	229	88,9	305
	408 500-556 600	79,7	217	82,8	319
	ϕ =		0,083		0,089*

* $p \leq 0,05$ ** $p \leq 0,01$ *** $p \leq 0,001$

¹ I kategorierna anges de intervjuade männens respektive kvinnornas gränsvärden till vänster respektive höger.

² Siffrorna i kategorierna är avrundade till närmaste hundratals kronor.

Sambanden i tabellen mellan pappans andel föräldraledighet och nöjdhet visar sig statistiskt signifikant för både män och kvinnor. Män är som mest nöjda om de har över fjorton procent av föräldraledighetslängden och minst nöjda om de har mellan 0,6 och 1,8 procent. Kvinnor är även de mest nöjda om papporna tagit ut mer än fjorton procent och minst nöjda om papporna inte varit hemma alls.

Tabell 4.2 Procentuella fördelningar och korrelationer mellan de oberoende variablerna utifrån maktresursteorin och nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet. Phi (ϕ) och Rxy (r). Procent och antal.

		MÄN		KVINNOR	
		Nöjd	Total n	Nöjd	Total n
Relativ utbildningsnivå	Båda låg	82,5	554	90,0	857
	Båda hög	78,2	243	82,8	291
	Mamman hög, pappan låg	83,0	165	84,9	225
	Pappan hög, mamman låg	79,2	125	86,6	172
		$\phi =$	0,05		0,089**
Relativ inkomst	$r =$		0,013		0,005
	0–31 %	77,7	220	87,3	308
	32–39 %	80,0	215	86,6	322
	40–44 %	77,7	224	88,4	311
	45–49 %	86,1	202	88,3	309
	50–100 %	82,7	225	88,3	325
	$\phi =$		0,08		0,022
Pappans andel föräldraledighet	0,0 %	78,8	146	81,1	507
	0,6–1,8 %	72,8	158	87,9	346
	1,9–5,5 %	83,2	226	85,7	378
	5,6–14,1 %	74,4	266	85,4	301
	14,3–100 %	90,2	316	94,5	310
		$\phi =$	0,172***		0,129***

* $p \leq 0,05$ ** $p \leq 0,01$ *** $p \leq 0,001$

Resultaten av de bivariata sambanden för de oberoende variabler som härletts ur distributiv rättviseteori presenteras i tabell 4.3. Alla kategorier utom svarsalternativet att det som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten var mammas arbete har statistiskt signifikanta samband med nöjdhet för både kvinnor och män. Mest nöjda är de kvinnor och män som angett att pappan ville mer eller att de ville dela lika. Andelen nöjda bland kvinnorna är dessutom något högre än hos männen som angett detta alternativ.²⁴ Nästan lika stor andel nöjda finns vidare bland dem som angett alternativet mamman ville mer. Detta gäller både för kvin-

²⁴ För kvinnorna är det bara en individ som angett både pappan ville mer och samtidigt har varit missnöjd med uppdelningen. Med så få individer i samma fält blir phi-värdet svårtolkat eftersom χ^2 -fördelningen som den bygger på kräver ett visst antal individer i varje cell.

nor och för män. Störst andel missnöjda finns bland dem som angett kategorierna pappans arbete eller ekonomin som styrande. De mest missnöjda männen är de som angett ekonomin och de mest missnöjda kvinnorna är de som angett pappans arbete. Föräldraledighetslängd i förhållande till andra av samma kön visar på statistiskt signifikanta samband med nöjdhet. De kvinnor som har mycket kortare ledighet i jämförelse med andra kvinnor anger i högre grad att de är nöjda. För männen är det tvärtom. De pappor som tagit mycket längre föräldraledighet än andra pappor är jämförelsevis mer nöjda med uppdelningen.

Tabell 4.3 Procentuella fördelningar och korrelationer mellan de oberoende variablerna utifrån distributiv rättviseteori och nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet. Phi (ϕ) och Rxy (r). Procent och antal.

		MÄN		KVINNOR	
		Nöjd	Total n	Nöjd	Total n
Vad som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten ¹	Mamman ville mer	94,0	167	97,5	524
	$\phi =$		0,139***		0,2***
	Pappan ville mer/ båda lika	95,2	124	98,6	70
	$\phi =$		0,127***		0,069**
	Mammans arbete	86,0	57	87,8	148
	$\phi =$		0,031		0,012
	Pappans arbete	71,9	242	78,2	339
$\phi =$		-0,113***		-0,114***	
Föräldraledighetslängd i förhållande till andra mammors/pappors	Ekonomi	68,0	344	80,3	477
	$\phi =$		-0,207***		-0,105***
	Mycket kortare ²	76,3	392	92,8	264
	Lika lång ³	80,4	565	85,5	1329
Mycket längre ⁴	92,5	187	85,4	288	
$\phi =$		0,138***		0,075**	

* $p \leq 0,05$ ** $p \leq 0,01$ *** $p \leq 0,001$

¹ Då kategorierna ingår i separata modeller i den multivariata analysen anges här deras enskilda phi-värden.

² "Mycket kortare" är de män som tagit ut 0–1,9 veckor, respektive de kvinnor som tagit ut 0–48 veckor.

³ "Lika lång" är de män som tagit ut 2–17 veckor, respektive de kvinnor som tagit ut 52–78 veckor.

⁴ "Mycket längre" är de män som tagit ut 17,5–104 veckor, respektive de kvinnor som tagit ut 83–157 veckor.

4.2 Multivariata analyser

Nästa steg i hypotestestningen handlar om att studera de multivariata sambanden mellan variablerna i en logistisk regressionsanalys. Sambandet mellan de oberoende variablerna och den beroende kontrollerat för övriga oberoende variabler analyseras. Den logistiska regressionsanalysen genomförs i sex steg. I modell 1 har enbart kontrollvariablerna lagts in. Modell 2 inkluderar de relativa resursvariablerna. De tidigare två lägsta kategorierna av pappans andel föräldra-

ledighet har slagits ihop till en kategori.²⁵ Modell 3 till 6 inkluderar de variabler som baserats på distributiv rättviseteori. Anledningen till att de två teoriernas variabler inte inkluderas i samma modell beror på att variablerna pappans andel föräldraledighet och föräldraledighetslängd i förhållande till andra mammors och pappors i hög grad korrelerar med varandra.²⁶ En alltför hög korrelation mellan olika oberoende variabler i modellen kan innebära problem med multikollinearitet.²⁷ Dummyvariablerna som anger vad som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten är olika svarsalternativ på samma intervjufråga. Det finns ingen naturlig eller rimlig kategori att jämföra de olika alternativen emot, varför svarsalternativen inkluderas en och en i varsin modell.²⁸ Svarsalternativet pappan ville mer eller båda ville lika kunde på grund av för liten spridning i förhållande till nöjdhet inte inkluderas i den multivariata analysen.²⁹ Variabeln studeras därför enskilt nedan. Resultaten av den logistiska regressionsanalysen presenteras för män och kvinnor separat.

4.2.1 Resultat för män

Resultaten för män presenteras i tabell 4.4. Enligt modell 1 visar endast kontrollvariabeln gemensam årsinkomst på samband med nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet. Främst utmärker sig de papporna med en årlig hushållsinkomst på mellan 351 och 408 000 kronor med en mycket större sannolikhet än de i den lägsta kategorin att vara nöjda. Modell 2 anger att pappans andel av föräldraledighetslängden påvisar samband med pappornas nöjdhet. De pappor som angett att de tagit ut över 14 procent av ledigheten har större sannolikhet att vara nöjda än de pappor som tagit ut mindre än 1,9 procent. Det finns även en signifikant skillnad för de pappor som har varit hemma 2 till 5,5 procent; de har större sannolikhet att vara nöjda än de som varit hemma minst. Modell 3 visar att de pappor som angett att främsta anledningen till uppdelningen var att mamman ville mer, har större sannolikhet att vara nöjda, i jämförelse med pappor som angett något av de andra svarsalternativen. Även sambandet för föräldraledighetslängd i förhållande till andra mammors och pappors kvarstår sedan de bivariata analyserna. Pappor som har mycket längre föräldraledighet i förhållande till andra pappor har mycket högre sannolikhet att vara nöjda med uppdelningen än de som varit hemma lika lång tid som andra pappor. De som varit hemma mycket kortare än andra pappor har även en signifikant lägre sannolikhet att vara nöjda i jämförelse med referenskategorin.

---

²⁵ Den lägsta kategorin för papporna – 0 % av föräldraledighetslängden – kunde annars inte användas i samma modell som variabeln extraersättning från arbetsgivaren. Detta beror på att alla de pappor som tagit ut 0 % av ledigheten även angett att de *inte* fått någon extraersättning – eftersom de ju inte varit hemma.

²⁶ För kvinnor har korrelationen ett gammavärde på $-0,476$ som är statistiskt signifikant på 0,1 procents nivå. För männen är korrelationen nästan total då gamma är 0,980 och har samma signifikansnivå.

²⁷ Ett sätt att hantera alltför höga korrelationer är att utesluta en av variablerna. Beslutet måste bygga på teorin som ligger till grund för modellen. Tar man bort en variabel som är viktig utifrån teorin kan modellen bli felspecificerad vilket är ett mer allvarligt problem än problem med multikollinearitet. Eftersom variablerna i detta fall bygger på två olika teorier inkluderas de istället i olika modeller.

²⁸ På så sätt jämförs varje svarsalternativ hela tiden mot alla övriga svarsalternativ.

²⁹ Vid kontroll för övriga oberoende variabler var det inga kvinnor som både angett pappan ville mer och samtidigt har varit missnöjda. På grund av att variabeln då inte längre har någon spridning får den inga rimliga värden i den multivariata analysen, varför den exkluderas.

Tabell 4.4 Multivariat logistisk regression av nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet på kontrollvariabler och oberoende variabler utifrån hypoteserna. Män. Oddskvoter. (Missnöjd=0 och nöjd=1).

Prediktorer	M1	M2	M3	M4	M5	M6
Ålder	0,991	0,991	0,987	0,988	0,989	0,987
Åldersdifferens	0,998	1,002	1,013	1,012	1,010	1,015
Förstagångsförälder	1,125	1,067	1,026	1,014	0,971	1,075
Extraersättning från arbetsgivaren	0,902	0,862	0,720	0,733	0,715	0,704
Barnets födelseår	1,016	0,889	0,921	0,939	0,952	0,967
<i>Hushållets årsinkomst</i>						
0-251 200 (ref)						
251 400-305 700	2,109**	1,989*	1,454	1,644	1,566	1,632
305 700-351 700	1,770*	1,816*	1,540	1,596	1,570	1,598
351 800-408 100	2,695***	2,967***	2,206**	2,282**	2,118**	2,472**
408 500-556 600	1,717	1,848*	1,254	1,338	1,274	1,306
<i>Relativ utbildningsnivå</i>						
Båda låg (ref)						
Båda hög		0,670				
Mamman hög, pappan låg		0,867				
Pappan hög, mamman låg		0,832				
Relativ inkomst		1,354				
<i>Pappans andel föräldraledighet</i>						
0,0–1,8 % (ref)						
1,9–5,5 %		1,810*				
5,6–14,1 %		1,064				
14,3–100 %		3,203***				
<i>Vad som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten</i>						
Mamman ville mer			5,244***			
Mammans arbete				1,054		
Pappans arbete					0,528***	
Ekonomi						0,366***
<i>Föräldraledighetslängd i förhållande till andra pappors</i>						
Mycket kortare ¹			0,660*	0,684	0,703	0,683
Lika lång ² (ref)						
Mycket längre ³			3,537***	3,131***	2,950***	2,605**
Pseudo-R ²	0,017	0,050	0,071	0,039	0,050	0,074
Förändring i χ^2 gentemot M 1		27,635***	53,893***	24,982***	34,994***	56,789***

* p ≤ 0,05 ** p ≤ 0,01 *** p ≤ 0,001

¹ "Mycket kortare" är de män som tagit ut 0–1,9 veckor.

² "Lika lång" är de män som tagit ut 2–17 veckor.

³ "Mycket längre" är de män som tagit ut 17,5–104 veckor.

Modell 4 till 6 anger att sambandet för pappor som tagit ut mycket längre ledighet kvarstår kontrollerat för de övriga svarsalternativen gällande vad som styrde uppdelningen. Sambandet för de som tagit ut mycket kortare tid är dock inte signifikant i dessa andra modeller. Modell 5 och 6 anger båda statistiskt signifikanta oddskvoter för pappans arbete och ekonomin. De pappor som angett att detta främst styrde uppdelningen har en lägre sannolikhet att vara nöjda än andra pappor. I metodavsnittet visades att de pappor som angett att främsta anledningen till uppdelningen var att pappan ville mer eller att båda ville lika till 95,2 procent är nöjda.³⁰ Variabeln kan som beskrivits inte inkluderas i den multivariata analysen. Istället görs bivariata analyser med de övriga oberoende variablerna i modellen. Det visar sig att samma personer som angett alternativet också i högre grad har extraersättning från arbetsgivaren samt i högre utsträckning tillhör kategorin som varit hemma mycket längre än andra män.

4.2.2 Resultat för kvinnor

I tabell 4.5 presenteras resultaten från den logistiska regressionsanalysen för kvinnor. Modell 1 visar på ett omvänt samband mellan hushållets årsinkomst och nöjdhet för kvinnor i jämförelse med männen. Kvinnor med en lägre hushållsinkomst är mer nöjda än de med högst hushållsinkomst. Modell 2 anger att fler relativa variabler tycks spela in för kvinnors nöjdhet än vad som var fallet för männen; här har även relativ utbildningsnivå signifikanta koefficienter. Kvinnor med hög utbildning oavsett mannens utbildningsnivå är mindre nöjda med uppdelningen i jämförelse med referenskategorierna där båda har låg utbildningsnivå. Ett ytterligare test som inte redovisas i tabellen visar att kvinnors faktiska utbildningsnivå har ett statistiskt signifikant samband med sannolikheten att vara nöjd, där längre utbildning ger mindre sannolikhet att vara nöjd.³¹ På samma sätt som för männen ökar sannolikheten för att kvinnorna är nöjda om pappan tagit ut mer än 14 procent av ledigheten. I modell 3 till 6 kan man se liknande samband som för männen gällande vad som främst styrde uppdelningen. Även kvinnorna är mer nöjda om de angett att de själva ville vara hemma längre och mindre nöjda om de angett pappans arbete eller ekonomin som styrande. I jämförelse med andra kvinnors ledighetslängd är dock sambandet det omvända för kvinnorna jämfört med männen. De kvinnor som varit hemma mycket kortare än andra kvinnor har större sannolikhet att vara nöjda än snittet. I metodavsnittet visades 98,6 procent av de mammor som angett att främsta anledningen till uppdelningen var att pappan ville mer eller att båda ville lika vara nöjda.³² Även för kvinnor görs bivariata analyser med de övriga oberoende variablerna i modellen. Det visar sig att samma personer som angett alternativet också i större utsträckning får extraersättning från arbetsgivaren. Det finns även ett samband mellan att ange att anledningen till uppdelningen var att pappan ville mer och att tillhöra kategorin med den högsta hushållsinkomsten samt kategorin mycket kortare föräldraledighetslängd än andra mammor.

---

³⁰ Se tabell 4.3.

³¹ Kvinnans utbildningsnivå lades in i modell 2 istället för den relativa utbildningsvariabeln vilket gav en oddskvot på 0,797, signifikant på 0,1 % nivå. Samma sak gjorde för männen men koefficienten var inte statistiskt signifikant för dem.

³² Se tabell 4.3.

Tabell 4.5 Multivariat logistisk regression av nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet på kontrollvariabler och oberoende variabler utifrån hypoteserna. Kvinnor. Oddskvoter. (Missnöjd=0 och nöjd=1).

Prediktorer	M1	M2	M3	M4	M5	M6
Ålder	0,990	1,003	0,989	0,990	0,992	0,985
Åldersdifferens	1,013	1,019	0,998	1,001	1,002	1,003
Förstagångsförälder	1,244	1,220	0,983	1,069	1,034	1,024
Extraersättning från arbetsgivaren	0,821	0,761	0,703	0,784	0,822	0,722
Barnets födelseår	1,186	1,109	1,066	1,123	1,094	1,119
<i>Hushållets årsinkomst</i>						
0-251 200	1,618	1,537	1,472	1,425	1,525	1,384
251 400-305 700	2,211**	2,057*	1,993*	2,089**	2,167**	1,999*
305 700-351 700	2,094**	2,010*	1,918*	2,040**	2,149**	1,959*
351 800-408 100	1,730*	1,817*	1,705*	1,755*	1,843*	1,757*
408 500-556 600 (ref)						
<i>Relativ utbildningsnivå</i>						
Båda låg (ref)						
Båda hög		0,528**				
Mamman hög, pappan låg		0,608*				
Pappan hög, mamman låg		0,664				
Relativ inkomst		1,192				
<i>Pappans andel föräldraledighet</i>						
0,0–1,8 % (ref)						
1,9–5,5 %		1,273				
5,6–14,1 %		1,209				
14,3–100 %		3,088***				
<i>Vad som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten</i>						
Mamman ville mer			10,982***			
Mammans arbete				1,002		
Pappans arbete					0,463***	
Ekonomi						0,527***
<i>Föräldraledighetslängd i förhållande till andra mammors</i>						
Mycket kortare ¹			2,954***	2,427**	2,265**	2,257**
Lika lång ² (ref)						
Mycket längre ³			0,797	0,896	0,915	0,872
Pseudo-R ²	0,017	0,040	0,097	0,023	0,038	0,036
Förändring i χ^2 gentemot M 1		23,042**	94,025***	11,556**	28,398***	25,288***

* $p \leq 0,05$ ** $p \leq 0,01$ *** $p \leq 0,001$

¹ "Mycket kortare" är de kvinnor som tagit ut 0–48 veckor.

² "Lika lång" är de kvinnor som tagit ut 52–78 veckor.

³ "Mycket längre" är de kvinnor som tagit ut 83–157 veckor.

5 Slutsatser och diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att studera föräldrars subjektiva upplevelse av uppdelningen av föräldraledighet med hjälp av maktresursteori och distributiv rättviseteori. Utifrån det har en rad hypoteser testats genom kvantitativ analys. Frågeställningen har varit vad som påverkar föräldrars nöjdhet eller missnöjdhet med uppdelningen av föräldraledigheten. Ett politiskt ideal i Sverige idag tycks vara att föräldrar alltmer bör dela lika på föräldraledigheten. Här följer en diskussion kring resultaten av hypotestestningen utifrån uppsatsens uttalade syfte, frågeställning, valda teorier och metoder.

Hypoteserna baserade på maktresursteori får blandat stöd i analyserna. Utifrån teorin antas den förälder med mer resurser än den andra använda det som en maktresurs för förhandlingar kring uppdelningen. Utifrån maktresursansatsen antas dessutom jämlika resurser leda till färre konflikter som här antas innebära chans till nöjdhet. Relativa resurser i form av utbildning eller inkomst verkar inte ha något samband med nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet varken för kvinnor eller män. Relativ utbildningsnivå visar inledningsvis på samband med nöjdhet för kvinnor. Kvinnor med hög utbildningsnivå där pappan har låg visar sig dock i den multivariata analysen ha ett starkare negativt samband med nöjdhet än de kvinnor där även pappan har hög utbildningsnivå. Det antyder att sambandet främst beror på kvinnans egen utbildningsnivå. Ett test av sambandet för enbart kvinnans egen utbildningsnivå visar på ett statistiskt signifikant negativt samband med nöjdhet. För papporna fanns inget sådant samband alls mellan utbildningsnivå och nöjdhet. Hypotes 1 om att den föräldern med mer resurser i form av utbildning eller inkomst är mer nöjd än den med mindre resurser får alltså inget stöd i analysen och *förkastas* därför. Hypotes 2 om att föräldrar med olika mycket resurser är mer nöjda än föräldrar med lika mycket får inte heller stöd då inga sådana samband fanns i analysen. Även den hypotesen *förkastas*. Hypoteserna att pappans andel föräldraledighet påverkar pappans nöjdhet negativt men mammans positivt visar sig endast stämma delvis. Sambanden anger nämligen att både mamman och pappan har större sannolikhet att vara nöjda ju större andel som tas ut av pappan. Det motsäger det teoretiska resonemanget att föräldrar genom förhandlingar med relativa resurser antas förhandla till sig en önskad mindre andel föräldraledighet för egen del och därmed blir mer nöjda. Hypotes 3 om ett negativt samband mellan pappans andel föräldraledighet och pappans nöjdhet *förkastas*. Hypotes 4 om ett positivt samband mellan pappans andel och mammans nöjdhet antas däremot men förklaras troligen inte med maktresursteori. Här kan förstås diskuteras hur de kausala sambanden egentligen ser ut. Eftersom det är en tvärsnittsstudie går det i detta fall inte att uttala sig om vad som kommer först i tiden. Kanske är det så att föräldrarna vill ha och därmed är "nöjda" med en jämnare uppdelning först och på grund av det delar upp ledigheten mer jämlikt. Variabeln nöjdhet med uppdelningen är konstruerad så att de som är missnöjda är just de som önskade en mer jämlik fördelning. Därför kan man redan i frekvenstabell 3.1 se att 19 % av papporna och 13,5 % av mammorna är missnöjda och alltså vill ha en mer jämlik fördelning. Samband mellan pappans andel ledighet och mammans och pappans nöjdhet förstärker bilden av att missnöjdhet handlar om att man önskar dela mer lika; de som faktiskt delar mer lika är mer nöjda.

Hypoteserna utifrån distributiv rättviseteori bygger på teorins tre olika delar som tillsammans förklarar nöjdheten med en ojämn fördelning av hushållsarbete. Hypoteserna visar sig stämma gällande utfall och delvis gällande jämförelsepunkter och rättfärdiganden. Utfall för mammans del är enligt teorin det symboliska värdet av att pappan är deltagande och visar engagemang, snarare än att han faktiskt utför hälften av sysslorna. Analysen visar mycket riktigt på att om mamman angett att främsta anledningen till uppdelningen var att pappan ville mer

eller att de ville dela lika så är sannolikheten att vara missnöjd nästan obefintlig. På grund av en väldigt sned fördelning kunde variabeln inte användas i den multivariata analysen. Istället gjordes ett flertal bivariata analyser. Kvinnor med den högsta gemensamma hushållsinkomsten anger i högre grad än andra kvinnor anledningen att pappan ville mer. Det antyder att anledningen att pappan ville mer kan vara en mellanliggande variabel gällande sambandet mellan gemensam hushållsinkomst och nöjdhet. Tidigare studier har visat på att individer med en högre inkomst delar upp föräldraledigheten mer jämlikt (Sundström och Duvander, 2000). Det innebär att inkomst kanske kommer först och pappans vilja att ta mer ledighet kommer sen varpå mamman blir mer nöjd med uppdelningen. Att pappan ville mer innebär att mamman i dessa fall varit hemma kortare än andra kvinnor. Även pappor som angett att främsta anledningen till uppdelningen var att de själva ville mer är nöjda i hög grad. Det bekräftar hypotesen som utgår ifrån antagandet att pappan är nöjd för att han själv får vara deltagande och får sin vilja igenom. På samma sätt som för kvinnorna visar det sig att de pappor som ville vara hemma längre också var hemma mycket längre än andra män. Hypotes 5 om ett positivt samband mellan att främsta anledningen till uppdelningen var att pappan ville mer eller att de ville lika och både mammans och pappans nöjdhet *antas* därför. Utifrån distributiv rättviseteori kan upplevd rättvisa med uppdelningen av hushållsarbete delvis förklaras med vilka jämförelsepunkter en individ har. En kvinna som i jämförelse med andra kvinnor utför en mindre del av hushållsarbetet antas uppleva uppdelningen som mer rättvis än en kvinna som utför mer än andra kvinnor i genomsnitt gör. Här testas hypotesen att föräldrar som tagit ut mycket kortare föräldraledighet än de flesta andra av samma kön, har större sannolikhet att vara nöjda med uppdelningen än de som inte i hög grad avviker från mängden. Det kan sägas stämma för kvinnor som är signifikant mer nöjda om de tar ut mycket kortare föräldraledighet än andra kvinnor, varför hypotes 6 *antas* gällande kvinnor. För män är sambandet det omvända. Män som tagit ut mycket längre föräldraledighet än andra män är signifikant mer nöjda med uppdelningen än de som tagit ut lika lång ledighet som de flesta andra män, varför hypotes 6 *förkastas* gällande männen. Att applicera teorin på män tycks således inte vara helt enkelt. Huruvida resultaten tyder på att föräldrar faktiskt gör inomgenusjämförelser är svårt att säga. Både sambanden för pappans andel av den totala föräldraledigheten och föräldrarnas ledighetslängd i jämförelse med andra av samma kön pekar åt samma håll. Trots en överlag väldigt ojämn uppdelning är de som trots allt delar mer lika sinsemellan mer nöjda.

Den sista förklaringen till upplevd rättvisa är enligt distributiv rättviseteori de rättfärdiganden som implicit eller explicit anges som anledning till uppdelningen av hushållsarbete. Hypotesen att om främsta anledningen till uppdelningen var ekonomin så minskar det sannolikheten för att mamman och pappan ska vara nöjda med uppdelningen, får stöd i den statistiska analysen och hypotes 7 *antas* därför. Utifrån teorin antas vidare att pappans arbete är en legitim orsak till att delta mindre i hushållsarbetet. Hypotesen att mammor som angett detta som främsta anledningen till uppdelningen har större sannolikhet att vara nöjda får dock inget stöd i analysen. Det visar sig att kvinnor är mindre nöjda om de angett pappans arbete som anledning till uppdelning och hypotes 8 *förkastas*. Utifrån teorin kan det tolkas som att pappans arbete i detta fall inte är en legitim orsak till mindre deltagande. Pappans nöjdhet antas vara mindre om främsta anledningen till uppdelningen var mammans arbete då det inte antas vara en legitim anledning till uppdelningen. Här finns dock inget samband i analysen varför hypotes 9 *förkastas*. Den sista hypotesen som testades var att pappan har mindre sannolikhet att vara nöjd om han angett att anledningen till uppdelningen var att mamman ville mer. Utgångspunkten var att pappan upplever det som en orättvis anledning till uppdelningen att mamman fråntar pappan något han själv egentligen vill ha. Analysen visar däremot på det omvända. Pappor som angett att främsta anledningen var att mamman ville ha mer föräldraledighet är i mycket högre grad än andra nöjda med uppdelningen och hypotes 10 *förkastas* därför. I

den allmänna debatten i samhället förs ibland argumentet att pappan hindras av mammorna att vara hemma. Kanske beror resultatet på att dessa pappor inte alls blivit frångagna något de själva ville ha utan istället har en uppdelning av föräldraledigheten de själva också önskade. Alternativt kan man tänka sig att könsroller eller maktresurser utöver utbildning och ekonomi gör att mamman har övertaget gällande barn och hem vilket gör att mannen är inställd på att mamman styr uppdelningen av föräldraledigheten och nöjer sig därmed. Det skulle i så fall förklara varför resultaten å ena sidan pekar på att pappan är mer nöjd ju mer föräldraledighet han tar ut samtidigt som han med stor sannolikhet är nöjd om anledningen till uppdelningen var att mamman ville mer. Det tycks som att pappor som är deltagande trivs med det och de som inte är deltagande utan lämnar föräldraledigheten åt mamman trivs med det. Eftersom föräldrarna väljer uppdelningen själva kan man fråga sig vilka som ändå är missnöjda och varför. Missnöjda pappor är de med lägst hushållsinkomst, minst andel av den totala föräldraledigheten och lika lång föräldraledighet som de flesta andra pappor samt de som angett att främsta anledningen till uppdelningen var sitt eget arbete eller ekonomin. De mammor som är missnöjda är de med högst hushållsinkomst, hög utbildningsnivå, största andelen av totala föräldraledigheten, som angett att främsta anledningen till uppdelningen var pappans arbete eller ekonomin samt de som har lika lång föräldraledighet som de flesta andra kvinnor i studien. Både mammor och pappor som haft en ojämlig fördelning där pappan endast tagit ut en mindre andel är mer missnöjda. Kanske har de upplevt någon begränsning i valmöjligheter kring uppdelningen? Kontrollvariabeln hushållsinkomst anger att pappor är mer nöjda om de har större hushållsinkomst i jämförelse med den lägsta inkomstgruppen. En låg hushållsinkomst kan ses som en sådan begränsning i valfrihet och förklarar i så fall missnöjet. Mammor däremot är mer nöjda om de tillhör de lägre inkomstgrupperna i jämförelse med den högsta (och sambandet kvarstår med kontroll för relativ utbildningsnivå som ju minskar sannolikheten för nöjdhet). Låg hushållsinkomst är i så fall inget direkt hinder för mammorna att styra hur de vill dela upp ledigheten. Däremot är de mammor som angett att främsta anledningen till uppdelningen var ekonomin eller pappans arbete mer missnöjda vilket betyder att även det kan upplevas som ett hinder för att dela upp föräldraledigheten mer jämlikt. Även papporna som angett detta är mer missnöjda och kanske upplever även dem det som ett hinder för att dela upp föräldraledigheten mer jämlikt.

I metodavsnittet diskuterades validiteten i den beroende variabeln nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet. Det finns all anledning att i framtida studier i ämnet renodla frågan till att gälla huruvida man är nöjd alternativt i vilken grad man är nöjd. Sedan kan frågan om varför man är nöjd eller inte komplettera bilden av nöjdheten. På grund av stort internt bortfall i de relativa resursvariablerna kan det kanske vara värt att med bättre validitet i materialet pröva dessa hypoteser på nytt. Att analysera kvinnors och mäns nöjdhet separat har visat sig fruktbart. Gemensam inkomst, utbildningsnivå och föräldraledighetslängd i förhållande till andra föräldrar av samma kön har visat på omvända samband för kvinnor respektive män. Mammor är generellt sett mer nöjda med uppdelningen än vad pappor är samtidigt som mammorna tar ut den största delen av föräldraledigheten. Tidigare studier kring nöjdhet med uppdelning av hushållsarbete visade på det omvända där männen var mer nöjda än kvinnorna som också där tog en större del av arbetet (Ahrne och Roman, 1997; Stevens m fl, 2001; Mikula, 1998). Det verkar alltså finnas en könsskillnad gällande vem som är nöjd och inte med uppdelningen av å ena sidan hushållsarbete och å andra sidan föräldraledighet. Att män är mer missnöjda med den ojämliga uppdelningen än vad kvinnor är måste betyda något men vad är ännu en öppen fråga. Utgångspunkten i denna studie har varit att studera föräldraledighet som en unik form av hushållsarbete varför den teoretiska ramen har varit teorier inom det området. Den statistiska analysen visar dock på lågt förklaringsvärde för de modeller som byggts upp utifrån teorierna. Värdena på de så kallade pseudo-R² har varit mellan 1,7 och

9,7 procent där modellerna för män haft något högre värden än de för kvinnor (förutom för modell 3). Även om det viktiga i studien är att finna statistiskt signifikanta samband, vilket också funnits, så antyder de låga R²-värdena att det finns mycket kvar att studera och förklara gällande nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet mellan föräldrar. En central skillnad mellan hushållsarbete och föräldraledighet tycks vara det som diskuterats i teoridelen, att man inte vill undvika föräldraledighet på samma sätt som hushållsarbete, utan att det många gånger är något väldigt önskvärt. Samtidigt är det heller inte något föräldrar tar strid om att få ta. Det finns alltså delvis helt andra bestämningsfaktorer gällande nöjdhet med uppdelning av föräldraledighet jämfört med nöjdhet med uppdelning av hushållsarbete. Varken maktresursteori eller distributiv rättviseteori kan med någon större lycka förklara varför vissa föräldrar är nöjda medan andra är missnöjda med uppdelningen av föräldraledigheten. Sambanden för vad som främst styrde uppdelningen av föräldraledigheten är intressanta och leder tanken till frågan om vilka preferenser föräldrarna har. Kanske kan man med hjälp av preferensteori förklara en del av nöjdheten med uppdelningen? Historiskt liksom idag är uppdelningen av föräldraledighet kraftigt könsbaserad. Frågor kring könsrollernas samverkan med nöjdhet och missnöjdhet skulle kanske kunna bidra till att öka förståelsen kring fenomenet nöjdhet med uppdelningen av föräldraledighet. Genusteori kan här tänkas fruktbart för att hitta förklaringar.

Referenser

- Ahrne, G. och Roman, C. (1997). *Hemmet, barnen och makten*. SOU 1997:139. Stockholm. Fritzes.
- Andersson, G., Jorner, U. och Ågren, A. (1994). *Regressions- och tidsserieanalys med och utan datorstöd*. Lund. Studentlitteratur.
- Barnett, R. och Baruch, G. (1987). "Determinants of father's participation in family work." I *Journal of marriage and the family* 49; februari 1987; 29–40.
- Björkman, N-M. (2000). *Fyra metodologiska teman*. Stockholm.
- Blair, och Johnson, (1992). Wive's perceptions of fairness of the division of household labor: the intersection of housework and ideology. *Journal of marriage and the family*, vol. 54, nr 3, augusti 1992: 570–581.
- Blood, R och Wolfe, D. (1960). *Husbands and wives*. Glencoe IL. Free press.
- Dahmström, K. (2000). *Från datainsamling till rapport – att göra en statistisk undersökning*. Lund. Studentlitteratur.
- Davis, S. och Greenstein, T. (2004). "Cross-national variations in the division of household labor." *Journal of marriage and family* 66; December 2004; 1260–1271.
- DeMaris, A. och Longmore, M. A. (1996). Ideology, power, and equity: testing competing explanations for the perception of fairness in household labor. *Social forces*. Mars 1996, 74(3): 1043–1071.
- Edling, C. och Hedström, P. (2003). *Kvantitativa metoder*. Lund. Studentlitteratur.
- Esiasson, m fl, (2003). *Metodpraktikan*. Stockholm. Norstedts Juridik AB.
- Evertsson, M. och Neramo, M. (2004). "Dependence within families and the division of labor: comparing Sweden and the United States." *Journal of marriage and the family* 66; December 2004; 1272–1286.
- Flood, L. och Gråsjö, U. (1997). "Tid för barn, tid för arbete." I Ahrne, G och Persson, I. (red.) *Familj, makt och jämställdhet*. SOU 1997:138. Stockholm. Fritzes.
- Gronau, R. (1977). "Leisure, home production, and work – the theory of the allocation of time revised." *The journal of political economy*. Vol 85, nr 6, december 1977, 1099–1124.
- Gähler, M. och Rudolphi, F. (2004). "När vi två blir tre – föräldraskap, psykiskt välbefinnande och andra levnadsbetingelser." I Bygren, M., Gähler, M. och Neramo, M. (red.) *Familj och arbete*. Kristianstad. SNS Förlag.
- Korpi, (1987). *Maktens isberg under ytan*. Särtryck nr 184, ur red. Peterson, O. (1987). *Maktbegreppet*. Stockholm, Carlssons bokförlag.
- Körner, S. och Wahlberg, L. (2000). *Statistisk dataanalys*. Lund. Studentlitteratur.
- Körner, S. och Wahlgren, L. (2002). *Praktiskt statistik*. Lund. Studentlitteratur.
- Lennon, M. C. och Rosenfield, S. (1994). Relative fairness and the division of housework: the importance of options. *American journal of sociology*. Vol 100, nr 2, september 1994, 506–516.

- Major, B. (1987). "Gender, justice and the psychology of entitlement." I Shaver, P. och Hendrick, C. (red.) *Sex and gender*. California. SAGE Publications.
- Mikula, G. m fl, (1997). "Division of labor in student households: gender inequality, perceived justice, and satisfaction. *Basic and applied social psychology*. Nr 19(3), 275–289.
- Mikula, G. (1998). "Division of household labor and perceived justice: a growing field of research." *Social justice research*, vol. 11, nr 3/1998.
- Nermo, M. och Evertsson, M. (2004). "Makt att förhandla – makarnas relativa resurser, hushållsarbete och konflikter." I Bygren, M., Gähler, M. och Nermo, M. (red.) *Familj och arbete*. Kristianstad. SNS Förlag.
- Pampel, F. C. (2000). *Logistic regression. A primer*. California. Sage publications.
- RFV (2000:1). *RFV Redovisar 2000:1*. Båda blir bäst – attityden till delad föräldraledighet.
- RFV (2004:4). *Statistikinformation Is-I 2004:4*. Föräldrapenningen.
- RFV (2004:14). *RFV Analyserar 2004:14*. Flexibel föräldrapenning – hur mammor och pappor använder föräldraförsäkringen och hur länge de är föräldralediga.
- Roman, C. (1999). "Inte av kärleken allena: makt i hemarbetets fördelning." *Sociologisk forskning*, nr 1:1999.
- Ross, C. E. (1987). The division of labor at home. *Social forces*. Vol 65:3, mars 1987.
- SOU, 2005:73 (2005). *Reformerad föräldraförsäkring. Kärlek omvårdnad trygghet*. Betänkande av Föräldraförsäkringsutredningen. Stockholm. Fritzes.
- Stevens, D., Kiger, G., Riley, P. (2001). "Working hard and hardly working: domestic labor and marital satisfaction among dual-earner couples." *Journal of marriage and family* 63: Maj 2001: 514–526.
- Sundström, M. och Duvander, A. (2000). "Family division of childcare and the sharing of parental leave among new parents in Sweden." I *Couples in Sweden. Studies on family and work*. Swedish institute for social research. Edsbruk. Akademityck AB.
- Thompson, L. (1991). "Family work. Women's sense of fairness." *Journal of family issues*, vol. 12, nr 2, Juni 1991: 181–196.
- Vejde, O. och Leander, E. (2000). *Ordbok i statistik*. Borlänge. Olle Vejde förlag.
- Vejde, O. och Rydberg, S. (1999). *Hur man räknar statistik*. Borlänge. Olle Vejde förlag.

Working Papers in Social Insurance

- 2005:1 Kunskapsöversikt över förmåner riktade till barn och barnfamiljer.
Author: Stina Berggren
An overview of the Swedish family benefits – goals and development
- 2005:2 Who takes care of the children? Couples' workplace situation and their division of parental leave.
Authors: Magnus Bygren & Ann-Zofie Duvander
Vem tar hand om barnen? En studie av sambandet mellan föräldrars arbetsplatssituation och pappors användning av föräldraledighet
- 2006:1 Health Implications of the Swedish Gender Equality Policy.
Authors: Sisko Bergendorff & Claudia Gardberg Morner
Jämställdheten och hälsan
- 2007:1 Ethnic background, labor market attachment and severe morbidity: Hospitalization among immigrants in Sweden 1990–2001
Author: Martin Klinthäll
Etnisk bakgrund, integration och sjuklighet: Slutenvård bland invandrare i Sverige 1990–2001
- 2007:2 Uppdelning av föräldraledighet – nöjda och missnöjda föräldrar
Author: Jonna Josefsson
Division of parental leave – satisfied and dissatisfied parents